

PARAPLEGIJA i MI

GLASILO SAVEZA - GODINA VI - APRIL 2019. - broj 15

Broj
15



AKTUELNOSTI IZ SAVEZA

KOLUMNA: prof. dr. Mirsad Muftić

STRUČNI SARADNICI:

Amra Džanković – Mustafa Sefo – Slavica Janković

LJUDSKA PRAVA

INTERVJU

SPORT



Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine

“PARAPLEGIJA i MI”

Informativno glasilo –
časopis Saveza paraplegičara
Federacije Bosne i Hercegovine

Izdavač

Savez paraplegičara i
oboljelih od dječije paralize
Federacije Bosne i Hercegovine
Zmaja od Bosne br. 78
71000 Sarajevo
Telefon / fax: 710-445 / 710-446
E-mail: savez@paraplegicari.org
Web: www.paraplegicari.org

Glavna i odgovorna urednica

Elvira Bešlija

Redakcija

Elvira Bešlija, prof. dr. Mirsad Muftić,
Mirjana Dizdarević, Mirsad Đulbić,
Mirsad Imamović

Stalni saradnik

Prof. dr. Emir Fejzić, dipl. ing. arh.

Naslovna strana

Mirsad Imamović

Lektura

Ena Begović-Sokolija

Dizajn i prijelom

Mahir Sokolija

Štampa

“Dobra knjiga”, Sarajevo

ISSN

2303-5870

Tiraž

1.000 primjeraka

Časopis je besplatan.

Glasilo je realizirano kao projekt
koji finansira “Lutrija BiH”,
posredstvom Ministarstva rada i socijalne
politike Federacije Bosne i Hercegovine.

Sarajevo, april 2019. godine

Sadržaj

Riječ glavne urednice 2

IZ SAVEZA

Svečanost povodom Jubileja 40 godina postojanja i rada Saveza (1978 – 2018)	3
Održana Konferencija na temu “Promoviranje prava i podizanje svijesti o pitanjima osoba s invaliditetom”	10
Održana 21. redovna Skupština Saveza	13
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Sanski Most	15
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Doboj Jug	16
Udruga paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Mostar	17
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica	20
Udruga paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Livanjskog kantona (Kantona 10)	22
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Jajce	25

KOLUMNA: Prof. dr. MIRSAD MUFTIĆ

Menadžment pražnjenja mokraćnog mjehura kod osoba s povredom kičmene moždine	26
---	----

STRUČNI SARADNICI

Hipertenzija u paraplegičnoj populaciji	28
Medijski tretman: zastupljenost i izvještavanje o osobama s invaliditetom	30
Bolno rame kod paraplegičara	33

INTERVJU

Bešir Bečić	34
-------------------	----

LJUDSKA PRAVA

Obilježen Međunarodni dan osoba s invaliditetom	43
Amerikanci odbijaju izdati vizu umjetniku s invaliditetom!	46

DRUGI PIŠU

Moja priča: Ante Teskera	49
Hoteli i plaže prilagođene za osobe s invaliditetom	51

SPORT

Međunarodno otvoreno prvenstvo i 16. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine – Zenica 2019.	55
---	----

Riječ glavne urednice

Poštovani čitaoci, od same ideje da pokrenemo glasilo Saveza – koje će biti informativno i edukativno za naše članove, ali i zanimljivo svima onima koji bi željeli više saznati o nama, osobama sa stanjem paraplegije i dječije paralize – došli smo do šeste godine izdavanja časopisa i do petnaestog broja.

Odgovornost koju smo preuzeli svi koji radimo na kreiranju glasila, do svih onih koji učestvuju svojim ili stručnim ili informativnim tekstovima, prezentirajući rad Saveza i naših udruženja, pokazala je da je ovaj časopis bio potreban i da je opravdao naša očekivanja i svoje šestogodišnje postojanje.

Od prvog broja časopis besplatno distribuiramo svim našim članovima-paraplegičarima, drugim udruženjima i savezima osoba s invaliditetom i ostalim NVO-ima, mnogim akademskim / obrazovnim, društvenim i zdravstvenim institucijama i ustanovama i nadležnim institucijama svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini (od općina do državnih), a koje se bave pitanjima osoba s invaliditetom, poslovnim partnerima i saradnicima Saveza, kao i srodnim, prijateljskim, organizacijama osoba s invaliditetom u cijeloj Bosni i Hercegovini i našoj regiji.

Ne možemo ne biti ponosni što smo dostigli visok kvalitet tekstova, dizajna, štampe i što takav nivo i dalje održavamo.

Kroz aktivnosti našeg Saveza i naših udruženja dolazimo do saznanja kako osobe s invaliditetom žive i kakve potrebe imaju, kako se naše organizacije bore na više "frontova" za ostvarenje svojih prava, počevši od prava na ortopedsku pomoć i zakonsku finansijsku naknadu, preko ostalih prava, do prava na parking mjesta obilježena za osobe s invaliditetom. Često je to donkihotovska borba ali, i pored svega, upornošću članova, udruženja i Saveza ostvarili smo i značajne rezultate u toj kontinuiranoj borbi za naša prava, u borbi koju često ne bismo ni trebali voditi, jer su prava osoba s invaliditetom regulirana međunarodnim dokumentima (i onim obavezujućim, poput Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom) i domaćim zakonima, ali je problem što vlast ne poštuje i ne provodi te iste zakone i potpisane međunarodne dokumente u punom kapacitetu, a često i nikako!

Od prvog do ovog petnaestog broja postigli smo i održali saradnju s veoma uglednim stručnjacima iz različitih oblasti, medicine, arhitekture, saobraćaja, ljudskih prava, a koje se odnose na problematiku osoba sa stanjem paraplegije i dječije paralize, te smatramo da je naša misija informiranja članova i drugih zainteresiranih osoba postigla svoj cilj. Naš časopis je tražen, čitan i dobija veoma pozitivne kritike.

U ovom broju, kao i do sada, potrudili smo se da vam prezentiramo zanimljiv sadržaj – naše uobičajene rubrike u kojima možete pročitati zanimljive, informativne i edukativne tekstove.

Po običaju, sadržaj časopisa počinje vijestima o aktivnostima Saveza i udruženja, njegovih članica. Ističemo tekst o obilježavanju jubileja – 40 godina postojanja i neprekidnog rada Saveza, na što smo naročito ponosni, s obzirom na to da je Savez postojao i radio i u ratnim uvjetima. Također, donosimo tekstove o aktivnostima naših udruženja iz Zenice, Sanskog Mosta, Livna, Jajca, Mostara i Doboju Juga.

U redovnoj kolumni prof. dr. Mirsada Muftića možete pročitati tekst pod naslovom "Menadžment pražnjenja mokraćnog mjehura kod osoba s povredom kičmene moždine".

U ovom broju časopisa donosimo i tekstove naših stručnih saradnika prof. dr. Amre Macić-Džanković, doc. dr. Slavice Janković i doc. dr. Mustafe Sefe.

U stalnoj rubrici "Intervju" sagovornik je Bešir Bečić, član Udruge paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Mostar, mladi čovjek sa stanjem paraplegije, koji je i pored svih problema i prepreka ostvario značajne životne uspjehe, otvorio vlastitu pčelarsku firmu, oženio se i dobio dva sina, blizanca. Njegova priča je zanimljiva, poučna i inspirativna.

U rubrici "Ljudska prava" izdvajamo tekst o diskriminaciji kanadskog pozorišnog umjetnika, kojem američka administracija već dvije godine ne dozvoljava da održi svoju predstavu na tlu Sjedinjenih Američkih Država, odbijajući da mu izdaju vizu.

Povremeno vam donosimo i tekstove iz drugih medija u rubrici "Drugi pišu". Ovaj put vam prezentiramo priču Ante Teskere iz Hrvatske, kao i koristan Vodič za osobe s invaliditetom o pristupačnim hotelima i plažama na Jadranskom moru u Hrvatskoj.

U sportskoj rubrici u ovom broju najavljujemo sportski događaj: Međunarodnog otvoreno prvenstvo – 16. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize, koji će se održati od 13. do 15. juna u Zenici.

Nadamo se da ćete biti zadovoljni i petnaestim brojem časopisa *Paraplegija i Mi* te da će svako od vas pronaći sadržaj koji će mu biti zanimljiv i od koristi, a redakcija će se truditi nastaviti svoj rad na dostignutom nivou i na vaše zadovoljstvo i za vaše potrebe.

*Glavna i odgovorna urednica
Elvira Bešlija*

Svečanost povodom Jubileja 40 godina postojanja i rada Saveza (1978 – 2018)

Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine svečano je obilježio četrdeset godina neprekidnog postojanja i rada i dodijelio priznanja zaslužnim pojedincima, organizacijama i medijima.

Jubilarna četrdesetogodišnjica osnivanja i neprekidnog postojanja i rada Saveza svečano je obilježena 13. decembra 2018. godine u hotelu "Hollywood" na Ilidži uz prisustvo predstavnika udruženja – članica Saveza, gostiju iz drugih udruženja i organizacija osoba s invaliditetom, gostiju iz javnog i društvenog života te mnogih medija, koji su profesionalno pratili naš Jubilej.

O Jubileju uz prateću prezentaciju govorio je Harun Aliefendić, predsjednik Skupštine Saveza i predsjednik Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica, koji je prisutne ukratko upoznao s historijatom nastanka i neprekidnog rada Saveza, od njegovog osnivanja do danas.

Izlaganje o radu Saveza sastojalo se iz četiri dijela: prijeratno, ratno i

poratno neprekidno djelovanje i postojanje Saveza, kao i transformacije kroz koje je prolazio, te dodjela priznanja kao završni čin obilježavanja našeg Jubileja.

Aliefendić je započeo izlaganje pregledom kratkog historijata Saveza, počevši od datuma njegovog osnivanja 14. decembra 1978. godine u Sarajevu pod nazivom "Udruženje paraplegičara Bosne i Hercegovine". Osnivač je bila grupa osoba s invaliditetom sa stanjem paraplegije i oboljelih od dječije paralize i zdravstveni radnici.

Od 1978. do 1980. godine formiraju se samostalna udruženja u Sarajevu, Banjoj Luci, Mostaru i Goraždu. Veoma brzo dolazi do povećanja broja članica Saveza, tako da Savez ubrzo ima sedam članica – regionalnih udruženja iz Sarajeva,

Banje Luke, Tuzle, Mostara, Zenice, Doboja i Goražda, čime je bilo obuhvaćeno svih 109 općina tadašnje SR Bosne i Hercegovine, a republički Savez, do disolucije Jugoslavije, imao je 1.420 članova.

Ubrzo nakon osnivanja Saveza paraplegičara Bosne i Hercegovine osniva se 1981. godine i Savez paraplegičara Jugoslavije. Naš Savez po automatizmu postaje članom državnog Saveza, u okviru kojeg se ostvaruju mnogobrojne zajedničke aktivnosti, posebno na sportskom planu.

Aliefendić je u svom izlaganju obrazložio svrhu i ciljeve osnivanja Udruženja / Saveza, koje je prije rata imalo sasvim drugačiju društvenu ulogu od današnje.

Naveo je imena prvog predsjedništva Saveza, u kojem su bili: prof. dr. Nadežda Zjuzin, Duško Filipan,

Huso Topalović, Svetlana Kezić, dr. Sonja Kosač, Hrvoje Grabovac i Marko Grizelj. Potom je pobrojao sve prijeratne predsjednike Saveza počevši od Duška Filipana, prvog predsjednika Saveza, pa potom ostale: Vesnu Antunović, Đemila Đapu, Budimira Gavrilovića, Zvonka Nižića i Edhema Trnku.

Nakon disolucije SFR Jugoslavije došlo je do rata, a 1992. godine i do agresije na Bosnu i Hercegovinu. U ratnom periodu 1992–1995. godine i tokom opsade Sarajeva Savez je nastavio sa svojim postojanjem i radom u novonastalim okolnostima. Formirano je Ratno predsjedništvo, zajedno sa sarajevskim Udruženjem, i u najtežim uvjetima Savez je radio i pomagao svojim članovima, ali i ostalima, na svaki dostupan i mogući način. Od 1994. godine Savez nastavlja djelovati samostalno i radi sve do današnjeg dana. Aliefendić je naglasio da je Savez, pored nemogućih uvjeta i borbe za puko preživljavanje, uspio sačuvati svoje postojanje, svoj ugled i veliki dio imovine koju je posjedovao do rata, iako je mnogo toga devastirano ili izgubljeno zbog ratnih djelovanja. Održani su i pravni kontinuitet i prostorije u kojima Savez i danas djeluje, a sve pod motom: “Nismo se predali ni kada smo postajali osobe s invaliditetom, ovakvi kakvi smo i sada – nećemo se predati ni zbog strašnog rata i neviđene opsade grada.” Što je najvažnije, ali i najljepše, ljudi koji su tada bili u Savezu i oko njega u tome su i uspjeli.

Nakon rata Bosna i Hercegovina, kao nezavisna država i članica Ujedinjenih nacija, od aprila 1992. godine, potpisivanjem Mirovnog ugovora u Daytonu (SAD) dobija novo ustavno uređenje, kojim se u okviru države uspostavljaju tri

administrativne jedinice – bosanskohercegovački entiteti: Federacija Bosne i Hercegovine (sa deset kantona), Republika Srpska i Distrikt Brčko BiH.

Sukladno novom državnim uređenju Bosne i Hercegovine naš Savez nastavlja djelovati na području bosanskohercegovačkog entiteta Federacija Bosne i Hercegovine te danas imamo šesnaest područnih udruženja / članica Saveza, od kojih su neka formirana na nivou kantona, neka su međuopćinska, a neka općinska.

Početni, poratni period, iskorišten je za sanaciju Saveza u vezi s organiziranjem članstva i prostora za rad, koji je i danas u funkciji. Obnavljana su postojeća i formirana nova udruženja u cijeloj Federaciji Bosne i Hercegovine i uključivana u aktivan rad Saveza. Taj posao bio je mukotrpan, uz mnogo različitih prepreka, s obzirom na to da je država bila razorena ratom a ljudi su se tek bili počeli oporavljati od raznih trauma, povreda, gubitaka i beznađa koje je rat ostavio iza sebe. Aktivisti Saveza uspjeli su u svemu tome, postepeno ali uporno i dosljedno, s jasnom vizijom i jasnim ciljem.

Vizija je bila da osobe u stanju paraplegije i dječije paralize žive u društvu bez prepreka bilo koje vrste (psiholoških, arhitektonskih i društvenih), kao jednakopravni građani bez diskriminacije bilo kojeg oblika.

Cilj i misija Saveza bili su usmjereni na zajedničku organiziranost i na aktivnosti rješavanja problema životnog standarda, školovanja i obrazovanja, profesionalnog osposobljavanja i zapošljavanja, zdravstvenog osiguranja, arhitektonskih barijera, medicinske zaštite i rehabilitacije

svih svojih članova, kao i na stvaranje uvjeta i ambijenta za uspješnu resocijalizaciju članova kroz poboljšanje kvaliteta zakonsko-pravne regulative u skladu s Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, evropskim standardima i drugim međunarodnim dokumentima, te kreiranje politike i strategije i vođenje aktivnosti od globalnog interesa za ukupno članstvo, s tim da su osnovne aktivnosti neprekidne i trajne kao što su to i naša invalidnost i naše potrebe.

Aliefendić je u svom izlaganju naglasio da Savez i područna udruženja i danas svoje djelovanje usmjeravaju na ravnopravan tretmana članstva u svim oblastima života kroz zakonske regulative temeljene na spomenutoj Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom i drugim međunarodnim aktima, koji se odnose na problematiku osoba s invaliditetom, te domaćim dokumentima poput “Strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2016–2021” i “Politike u oblasti invalidnosti u BiH”.

S današnjeg aspekta može se slobodno kazati da se u tome velikim dijelom uspjelo, ali i da borba za prava osoba s invaliditetom i za punu društvenu ravnopravnost osoba s invaliditetom neprestano traje.

Izlagač je naveo podatak da je prvi poslijeratni predsjednik Saveza bio prim. dr. Muhamed Matradžija, a naslijedio ga je prof. dr. Mirsad Muftić, koji je i danas na toj funkciji i to na volonterskoj osnovi. Prisutne je upoznao sa strukturom Saveza, koji danas ima svoje organe: Skupštinu, Upravni i Nadzorni odbor i profesionalnog generalnog sekretara. Skupštinu sačinjava osamnaest zastupnika iz svih udruženja



– članica Saveza. Predsjednik Skupštine je Harun Aliefendić, dok je predsjednik Upravnog odbora prof. dr. Mirsad Muftić iz Sarajeva. Osim predsjednika Muftića, Upravni odbor sačinjavaju: Zahid Garaplija iz Gorazda, Refik Ibragić iz Sanskog Mosta, Edib Skulić iz Doboja Juga i Bešir Bečić iz Mostara.

Prezentator historijata Saveza Harun Aliefendić ukratko je pobrojao i uspješnu saradnju s domaćim i međunarodnim organizacijama koje se bave problematikom osoba s invaliditetom i napomenuo da Savez ima kontinuiranu saradnju s Vladom Federacije Bosne i Hercegovine, koja je hijerarhijski glavni partner u rješavanju naših problema putem zakonske regulative te realizacije i implementacije usvojenih zakona, i to sa vladinim ministarstvima: Ministarstvom rada i socijalne politike, Ministarstvom raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom kulture i

sporta, Ministarstvom nauke i obrazovanja, Ministarstvom finansija, Ministarstvom prometa i komunikacija, Ministarstvom prostornog uređenja i okoliša i Ministarstvom pravde (i njihovim sektorima), te oba doma Parlamenta Federacije BiH i njihovim odborima.

Naglasio je da na državnom nivou imamo dobru saradnju s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvom civilnih poslova i njegovim sektorima te s Ministarstvom komunikacija i prometa, a da postoji i veoma važna saradnja Saveza i s Institucijom Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, s njegovim Odjelom za praćenje ostvarivanja prava osoba sa invaliditetom.

Osim nabrojanih aktivnosti Saveza spomenuo je i činjenicu da je naš Savez osnivač “Unije paraplegičara i oboljelih od dječije paralize u Bosni i Hercegovini”, u saradnji sa Udruženjem paraplegičara

oboljelih od dječije paralize i ostalih tjelesnih invalida iz bosansko-hercegovačkog entiteta Republika Srpska, a koja je osnovana u novembru 2007. godine u Sarajevu, gdje je u ovom mandatu i sjedište Unije, kao i suosnivač “Unije organizacija osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini”, koja je zvanično registrirana u decembru 2017. godine.

Savez djeluje i u drugim zajedničkim tijelima i organima osoba sa invaliditetom i član je “Vijeća za osobe sa invaliditetom Bosne i Hercegovine”, koje je formiralo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine 2010. godine kao stalno, stručno, savjetodavno, interesorno i koordinirajuće tijelo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. Prvi predsjednik Vijeća bila je Elvira Bešlija, generalni sekretar našeg Saveza. Također, Savez je i član u sljedećim zajedničkim organizacijama, vijećima i koalicijama u Bosni i Hercegovini:



- Uniji paraplegičara i oboljelih od dječije paralize u Bosni i Hercegovini,
- Uniji organizacija osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini,
- Vijeću za osobe sa invaliditetom BiH (VOI BiH),
- Vijeću organizacija osoba sa invaliditetom Federacije Bosne i Hercegovine (VOOSI FBiH),
- Koaliciji marginalizovanih grupa u BiH “KOMA” i
- Zdravstvenoj mreži za BiH, neformalnoj mreži organizacija civilnog društva, vladinih institucija, privatnog sektora i akademske zajednice.

Savez je aktivan i na međunarodnom planu, pa je preko “Unije paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Bosne i Hercegovine” učlanjen, kao punopravan član, u sljedeće međunarodne organizacije koje okupljaju osobe s invaliditetom:

- ESCIF (*European Spinal Cord Injury Federation*), Evropska

federacija osoba sa spinalnom ozljedom, čije je sjedište u Švicarskoj,

- FIMITIC (*International Federation of Persons with Physical Disabilities*), Međunarodna federacija osoba sa fizičkim invaliditetom, sa sjedištem u Briselu (Belgija) i
- BIDF (*Balkans Independent Disability Framework*), Balkanska nezavisna mreža u oblasti invalidnosti.

Savez je i potpisnik “Memoranduma o međunarodnoj saradnji organizacija osoba sa invaliditetom Jugoistočne Evrope”, koji je potpisan u septembru 2013. godine u Pacugu (Slovenija).

Značajna aktivnost Saveza je i sport za osobe s invaliditetom koji je veoma značajan u resocijalizaciji i rehabilitaciji osoba sa stanjem paraplegije i dječije paralize. Prije rata Savez je bio stalni učesnik sportskih igara, koje su se održavale u organizaciji Saveza paraplegičara Jugoslavije, pod nazivom “Male

olimpijske igre paraplegičara Jugoslavije”, a koje su bile organizirane u Ljubljani, Rijeci, Novom Sadu, Ohridu i Sarajevu.

Savez od 2004. godine samostalno organizira Sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize, a koje su od 2010. godine dobile međunarodni karakter – Međunarodno otvoreno prvenstvo. Igre se održavaju po pravilima i uvjetima Paraolimpijskog komiteta i postale su najmasovnije i najznačajnije u regiji.

Do sada su igre održavane u Sarajevu, Zenici i Mostaru zbog najpovoljniji uvjeta za takmičenje i smještaj učesnika igara.

Na sportskim igrama takmičenja se održavaju u atletici i šahu, u muškoj i ženskoj konkurenciji. Atletsko takmičenje održava se u disciplinama: trke u kolicima na 100 m, 200 m, 400 m, štafeta 4 × 100 m i bacačkim disciplinama: koplje, kugla, disk i čunj.

Osim pobrojanim aktivnostima, Savez se bavi i izdavačkom

djelatnošću, namjenskom – za osobe s invaliditetom sa stanjem paraplegije i dječije paralize. U proteklom period Savez je izdao četiri knjige: *Mali biznis i osobe sa onesposobljenjem* (2003) autora ing. Ognjena Delibegovića, *Paraplegija* (2006) autora prim. dr. Muhameda Matadžije, *Pomozite danas nama, a sutra možda sebi* (2008) autora ing. Ognjena Delibegovića i *ABC Paraplegija* (2013) autora prof. dr. Nadežde Zjuzin i doc. dr. Mirsada Muftića, kao i dvije brošure: *Pravila ponašanja prema osobama u invalidskim kolicima* (2012) i *Izvoještaj o provođenju UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini* (2017).

Aliefendić je naveo i vrlo značajnu djelatnost – izdavanje časopisa / glasila Saveza pod nazivom *Paraplegija i Mi*, a koji izlazi tri puta godišnje, počevši od juna 2014. godine, te je u kontinuitetu dočeka

svoju petu izdavačku godinu i posljednji decembarски broj 14.

Savez namjerava nastaviti s izdavanjem časopisa zbog svojih članova s obzirom na to da je *Paraplegija i Mi* časopis koji u svakom broju donosi vijesti iz udruženja – članica Saveza, njihove aktivnosti, kao i mnoge stručne tekstove iz oblasti medicine i arhitektonskih barijera te druge zanimljive sadržaje za sve osobe sa stanjem paraplegije i dječije paralize, ali i za sve zainteresirane za ovaj oblik invalidnosti, koji žive s takvim osobama ili borave uz te osobe.

Na koncu obilježavanja ovog Jubileja, a prije podjele priznanja zaslužnim pojedincima i organizacijama, Aliefendić je govorio i o Elviri Bešlija, koja je četrdeset godina u Savezu i doslovno je “konstanta” Saveza. Jedna je od inicijatora i osnivača Udruženja / Saveza. Od prvog dana osnivanja Saveza

obavlja funkciju sekretara, a nakon rata zaposlena je u Savezu kao generalni sekretar.

Članica je svih relevantnih i reprezentativnih asocijacija, koalicija i koordinacija osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini i glavni predstavnik osoba s invaliditetom sa stanjem paraplegije i oboljelih od dječije paralize u tim tijelima, kako na domaćem tako i na međunarodnom planu.

Dodjela priznanja

Nakon uvodnog izlaganja s kratkim osvrtom na historijat i značaj Saveza, dodijeljena su priznanja povodom četrdeset godina postojanja i neprekidnog rada Saveza. Priznanja su uručili Harun Aliefendić, predsjednik Skupštine, prof. dr. Mirsada Muftić, predsjednik Upravnog odbora, i Elvira Bešlija, generalni sekretar Saveza.





Zahvalnice pojedincima iz reda našeg članstva i udruženja:

- **Josipa Mihaljević** – asistentica iz Uduge Livno.
- **Fikreta Hasanović** iz Tuzle, dugogodišnja članica i aktivistica Saveza, vrijedna i pouzdana saradnica, sa značajnim doprinosom u raznim segmentima djelovanja u vezi s osobama s invaliditetom. Zbog objektivnih razloga priznanje u njeno ime primio je Nedžad Pirić.
- **Irfad Rekić** iz Udruženja Cazin, vrijedan i agilna u svojim aktivnostima, radi na podizanju nivoa organizacije cazinskog Udruženja i zaštititi

njegovih članova, ali daje i značajan doprinos u predstavljanju Saveza u sportu na međunarodnom planu.

- **Edhem Halilić** iz Udruženja Zenica svojim dugogodišnjim djelovanjem, radom ali i materijalnom podrškom pokazao je šta znači biti uspješna osoba s invaliditetom, te je svojim primjerom mnogima bio uzor za nastavak kvalitetnog života. Zbog njegovih neodložnih obaveza priznanje u ime Edhema Halilića primila je Samira Đidić.
- **Mensud Imamović** iz Lukavca, predsjednik Udruženja, dobio je priznanje za dugogodišnji rad i zalaganje na svim projektima i uspjeh za

pozitivan status u lokalnoj zajednici ali i šire.

- **Rifet Agić** iz Jajca jedan je od osnivača jajačkog Udruženja i sadašnji sekretar, vrijedan saradnik i dobar sportist.

Zahvalnice vanjskim saradnicima i prijateljima Saveza

Mediji

Imamo sreću da nas godinama podržavaju najznačajniji mediji. Uz nas su i uz sve naše aktivnosti, od sportskih igara do raznih drugih događaja, tako da je Savez na svoj Jubilej dodijelio Zahvalnice:

- **Federalnoj televiziji (FTV)** – Federalna televizija ima izuzetan doprinos u našem radu i daje nam veliku i značajnu podršku kroz dugogodišnju medijsku afirmaciju Saveza, kako priložima svojih novinara tako i medijskim pokroviteljstvom značajnih događaja. Zahvalnicu je primila Ranka Perišić-Bećirbašić.
- **Radiju “Stari Grad”** – Najslušaniji radio u Bosni i Hercegovini širom nam je otvorio vrata za ulazak u njegov medijski prostor. Redovno su dugogodišnji medijski pokrovitelji naših sportskih igara i izvještači mnogih značajnih aktivnosti. Očigledno, prijatelji našeg Saveza. Zahvalnicu je primio Adis Muhić.
- **Dnevnim novinama Oslobođenje**, koje su kao štampani medij pozitivnim stavom prema našem radu i pitanjima važnim za nas, dali značajan doprinos u afirmaciji Saveza.



Veoma nam je značajno njihovo medijsko pokroviteljstvo različitih događaja, ali i podrška novinara, koji na pravi način prenose naše stavove i informiraju javnost. Zahvalnicu je primila Emira Asotić.

Ambasade / institucije

- **USAID misija u Bosni i Hercegovini.** Iznimno smo zahvalni zaslužnima iz USAID misije u Bosni i Hercegovini koji su naša velika podrška u organiziranju sportskih igara kao posebnog oblika resocijalizacije i rehabilitacije. Zahvalnicu u ime USAID-a primila je Dražena Peranić.
- **Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom** značajna je podrška velikom broju naših članova, koji su upravo zahvaljujući podršci i pomoći Fonda počeli raditi i samostalno ostvarivati prihod, a posao za osobe s invaliditetom

vjerovatno znači mnogo više nego za osobe bez invaliditeta. Sretni smo što imamo Fond. Priznanje je primila Nejra Šabić.

- **Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine** stalna je podrška u našim nastojanjima da osobe s invaliditetom imaju mogućnost bavljenja sportom, postizanja rezultata, učešća na velikim sportskim susretima i svjetskim Paraolimpijskim igrama. Priznanje je primio Osman Handžić, generalni sekretar Paraolimpijskog komiteta.

Najviše priznanje, Povelje Saveza, uručene su našim dragim prijateljima i saradnicima

- **Ela Challenger**, gospođa iz USAID misije u Bosni i Hercegovini, bez koje sasvim sigurno ne bismo mogli organizirati naše sportske igre i koja svoju podršku pruža na

veoma diskretan ali efikasan način, na čemu smo joj zahvalni. Priznanje u ime gospođe Ele Challenger primila je Dražena Peranić.

- **Prof. dr. Emir Fejzić**, diplomirani inženjer arhitekture, naš dugogodišnji prijatelj i saradnik, profesor na Arhitektonskom fakultetu u Sarajevu. Čovjek koji je prvi prepoznao s koliko barijera se suočavaju osobe s invaliditetom u kretanju, koji je prvi napisao knjige o tome, koji predaje studentima o tome i koji pomaže svima nama kad god nam je to potrebno. Sve dobro što želimo kazati za našeg velikog prijatelja profesora Fejzića – malo je! Hvala mu.

Nakon dodjele priznanja organizirani su prigodni koktel i zakuska.

Zahvaljujemo svima koji su prisustvovali obilježavanju našeg Jubileja – 40 godina postojanja i rada Saveza, uveličavši time našu proslavu i njezin značaj.

Održana Konferencija na temu “Promoviranje prava i podizanje svijesti o pitanjima osoba s invaliditetom”

Konferenciji je prisustvovao značajan broj osoba s invaliditetom, predstavnika udruženja – članica Saveza i organizacija osoba s invaliditetom, kao i drugih gostiju i mnogobrojnih medija – elektronskih i printanih, javnih servisa i privatnih radio i televizijskih kuća

Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine organizirao je Konferenciju na temu “Promoviranje prava i podizanje svijesti o pitanjima osoba s invaliditetom”, koja je održana 13. decembra 2018. godine u hotelu “Hollywood” na Ilidži, Sarajevo.

S obzirom na značaj ukazivanja na probleme osoba s invaliditetom, važnost ostvarivanja njihovih prava i rješavanja marginaliziranog društvenog položaja, Savez je organizirao Konferenciju o tim pitanjima u cilju kontinuiranog prezentiranja problema javnosti, ali i stalne edukacije i podsjećanja na prava osoba s invaliditetom, kao i na ugroženost tih prava.

Jedno od najvažnijih pitanja za osobe s invaliditetom jeste zaštita od diskriminacije. Zbog toga je važno na informativan i edukativan način upoznati osobe s invaliditetom s

međunarodnim dokumentima koji se bave pitanjima invalidnosti, prvenstveno s Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom.

Konferenciji je prisustvovao značajan broj osoba s invaliditetom, predstavnika udruženja – članica Saveza i organizacija osoba s invaliditetom, kao i drugih gostiju i mnogobrojnih medija – elektronskih i printanih, javnih servisa i privatnih radio i televizijskih kuća.

Program Konferencije započeo je uvodnim obraćanjem Elvire Bešlija, generalnog sekretara Saveza, koja je pozdravila sve prisutne, zahvalila na dolasku i prisustvovanju Konferenciji. Istakla je da je tema Konferencije značajna za osobe s invaliditetom, ali i za cijelu društvenu zajednicu.

Savez je štampao i podijelio učesnicima brošuru Izvještaj o provođenju Konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom u Bosni

i Hercegovini, u kojoj su sadržana Zaključna zapažanja UN Komiteta za prava OSI u BiH s preporukama.

Također, prezentiran je program rada Konferencije i nakon zvaničnih izjava za medije, koje su dali prof. dr. Mirsad Muftić, predsjednik Upravnog odbora Saveza, i Elvira Bešlija, generalni sekretar Saveza, nastavljen je rad prema predviđenom programu.

Promocija časopisa *Paraplegija i Mi*

Prije tematskog dijela Konferencije promovirani su trinaesti i četrnaesti broj časopisa *Paraplegija i Mi*. Savez već petu godinu zaredom izdaje časopis *Paraplegija i Mi*, koji se bavi problemima osoba s invaliditetom, konkretno osoba sa stanjem paraplegije i dječije paralize. Svrha časopisa je



informiranje naših članova udruženja – članica Saveza, ali i ostalih zainteresiranih, o aktivnostima, problemima i aktuelnostima za osobe s jednim od najtežih oblika invaliditeta – paraplegijom, kvadriplegijom i dječijom paralizom. Časopis ima i stručno-informativne rubrike iz oblasti zdravstva i arhitektonskih barijera, a tematizira i pravna pitanjima od važnosti za osobe sa stanjem paraplegije i dječije paralize. Prezenter posljednja dva broja časopisa bio je Mirsad Imamović, član redakcije časopisa.

Konferencija – tematski dio

- Prva tema Konferencije pod nazivom “Uskraćeno pravo na jednake mogućnosti” bila je u vezi s diskriminacijom osoba s invaliditetom u našem društvu. Izlagač je bila Nives Jukić, Ombudsman Bosne i Hercegovine, koja

je istakla glavne probleme diskriminacije i prava na jednake mogućnosti u našem društvu te upozнала prisutne s nekim konkretnim slučajevima rješavanja problema osoba s invaliditetom koje je Institucija Ombudsmana BiH imala u svom radu. Predstavila je i načine na koje se osobe s invaliditetom mogu obraćati Instituciji Ombudsmana BiH za pomoć u rješavanju tih problema, kako ličnih tako i skupnih. Izlaganje Nives Jukić bilo je edukativno, zanimljivo i vrlo korisno za osobe s invaliditetom ali i ostale prisutne.

- Druga tema Konferencije bila je “Prekvalifikacija i dokvalifikacija kroz vanredno srednje školovanje, visoko stručno obrazovanje ili postdiplomsko studiranje uz podršku Fonda”. Za mnoge osobe s

invaliditetom ova tema od životne je važnosti, pogotovo za osobe mlađe dobi. O temi je govorila Nejra Šabić, predstavnica Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, koja je u svom izlaganju upozнала prisutne s dosadašnjim rezultatima rada, kao i s budućim planovima i aktivnostima Fonda te o načinu i postupku za ostvarivanja prava na podršku i pomoć Fonda, a što je bilo veoma korisno za osobe s invaliditetom koje imaju želju i namjeru koristiti usluge Fonda.

- Treća tema je glasila: “Različite metode u rehabilitaciji”, a izlagač je bio prof. dr. Mirsad Muftić, koji je svoje izlaganje potkrijepio odgovarajućim slajdovima i na veoma zanimljiv način pojasnio metode i značaj rehabilitacije za osobe



Prezentacija časopisa "Paraplegija i Mi"



s invaliditetom, naglašavajući značaj metodologije rehabilitacije putem pojedinačnog pristupa pacijentu i značaj timskog rada u liječenju i rehabilitaciji pacijenta. Naglasio je da su nekadašnje "grupne" metode rehabilitacije odavno prevladane u svijetu i da su nove metode pojedinačnog pristupa i timskog rada, različitog za svakog pacijenta, pokazale odlične rezultate, što i jeste cilj svake rehabilitacije.

- Četvrtom temom "Tko liječi sve, vrijeme ili mi" rad Konferencije zaključila je prof. dr. Jadranka Kolenović-Đapo. Izlaganje profesorice psihologije bilo je izuzetno zanimljivo i informativno, pogotovo zbog činjenice da se profesorica Kolenović-Đapo u svojim izlaganjima koristi rječnikom "običnih ljudi", razumljivim za svakog, a opet uz veoma stručan pristup gradi i uz mnoštvo duhovitih opaski i primjera u izlaganju. Njeno izlaganje odlično je primljeno kod učesnika Konferencije s obzirom na to da je psiha za osobe sa stanjem paraplegije i dječije paralize veoma važna, možda i najvažnija u resocijalizaciji, rehabilitaciji i nastavku življenja.

Izlaganja su bila popraćena i odgovarajućim slajdovima pomoću PowerPoint prezentacije.

Nakon završetka tematskih izlaganja Elvira Bešlija, moderator Konferencije, zahvalila je svim učesnicima Konferencije – prisutnim posjetiocima, izlagačima po programskim temama i prisutnim medijima. Time je Konferencija i zvanično završena uz veoma pozitivne reakcije prisutnih i organizatora.

Održana 21. redovna Skupština Saveza

Nakon kraće diskusije zastupnici Skupštine donijeli su jednoglasnu odluku da se u članstvo Saveza ponovo primi Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Kantona Sarajevo u skladu sa svim odredbama Statuta Saveza koje reguliraju ovo pitanje

Dana 12. decembra 2018. godine s početkom u 14,30 sati u sali hotela “Hollywood” na Ilidži u Sarajevu održana je 21. redovna Skupština Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine. Skupština je radila u kvorumu. Nakon usvajanja Dnevnog reda i Zapisnika sa 20. redovne Skupštine Saveza, prešlo se na rad prema Dnevnom redu.

Prva tačka Dnevnog reda bila je Prijedlog izmjena i dopuna Statuta Saveza. Svi zastupnici Skupštine uz materijal za sjednicu dobili su Prijedlog izmjena i dopuna Statuta Saveza, s obrazloženjima po svim odredbama na koje se odnose izmjene.

Predsjednik Skupštine Harun Aliefendić naglasio je potrebu donošenja određenih izmjena i dopuna Statuta.

- Važeći Statut u skladu je sa Zakonom o Udruženjima i fondacijama FBiH. Međutim,

u proteklom vremenu došlo je do potrebe da se važeći tekst u određenim terminima uskladi s Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom te s nekim rješenjima Statuta za funkcionalniju primjenu u praksi.

- Nakon vrlo konstruktivne diskusije i dodatnih korekcija nekih formulacija, svi zastupnici jednoglasno su prihvatili i usvojili Prijedlog izmjena i dopuna Statuta Saveza.
- Izmjene se odnose na promjenu terminologije, izmjenu broja zastupnika – predstavnika udruženja (članica Saveza) u Skupštini Saveza, pitanje statusa počasnih članova itd.

Nakon ove tačke Dnevnog reda Skupština je razmatrala prijedlog Upravnog odbora Saveza o prijemu u članstvo Saveza Udruženja

paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Kantona Sarajevo.

Predsjednik Skupštine dao je dodatna obrazloženja: Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Kantona Sarajevo odlukom svoje Skupštine od aprila 2013. godine istupilo je iz članstva Saveza bez obrazloženja.

Na osnovu zaključka Skupštine Saveza u septembru 2017. godine održan je sastanak predstavnika Saveza i Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Kantona Sarajevo. Tema sastanka bila je traženje i usaglašavanje modela buduće saradnje između Saveza i Udruženja Kantona Sarajevo.

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Kantona Sarajevo dostavilo je Odluku o učlanjivanju u Savez paraplegičara koju je donijela Skupština Udruženja na sjednici održanoj 6. juna 2018. godine.

Nakon kraće diskusije zastupnici Skupštine donijeli su jednoglasnu odluku da se u članstvo Saveza ponovo primi Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Kantona Sarajevo u skladu sa svim odredbama Statuta Saveza koje reguliraju ovo pitanje.

U daljnjem radu zastupnici su imali na Dnevnom redu razmatranje i prijem u članstvo počasnog člana Saveza.

U skladu sa Statutom Saveza Upravni odbor predložio je

Skupštini da za počasnog člana Saveza proglasi prof. dr. Mirsada Muftića. Doktor Muftić s nama je niz godina, obavlja funkciju predsjednika Upravnog odbora na volonterskoj osnovi i učestvuje u svim aktivnostima Saveza.

Zastupnici Skupštine ovaj prijedlog prihvatili su s velikim odobravanjem, u diskusiji se osvrnuli veoma pozitivno na dosadašnju saradnju s profesorom Muftićem te jednoglasno donesenu odluku da se prof. dr. Mirsad Muftić

imenuje za počasnog člana Saveza pozdravili iskrenim zadovoljstvom i aplauzom.

Prof. Muftić zahvalio je na povjerenju i istakao da je uvijek s nama, da je naš prijatelj i saradnik.

Na kraju, zastupnici su pod tačkom tekuća pitanja razmatrali obraćanja iz Udruženja.

Nakon završetka skupštinske sjednice zastupnici su ostali u drugarskoj atmosferi i neformalnom druženju da se dogovore o daljnjim modelima saradnje i planiranim aktivnostima.



Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Sanski Most

Članovi udruženja među najboljim sportistima

Naše Udruženje i ovu godinu nastavilo je sa svojim planskim i programskim ciljevima. Nakon sumiranja postignutih rezultata u prethodnoj godini, ne možemo biti baš zadovoljni učinjenim i to “zahvaljujući” nadležnim gradskim i kantonalnim vlastima i institucijama koje su naši partneri u borbi za ostvarivanje naših prava shodno Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom. Naime, navedene vlasti i institucije nisu iskazale interes da u što većoj mjeri i u što kraćim rokovima rješavaju probleme osoba s invaliditetom u našem gradu. Inače, na području Sanskog Mosta formiran je Općinski Savez za sport i rekreaciju invalida Sanski Most, u koji se uključilo i naše Udruženje sa željom da naši članovi učestvuju u svim sportskim takmičenjima koje će organizirati novoformirani Savez. U Savezu za sport i rekreaciju invalida Sanski Most zastupljene su sportske discipline, tj. sekcije: atletika, šah, boccianje, streljaštvo, stoni tenis, pikado, mali fudbal i ribolov. Naši članovi uključeni su u gotovo sve, nama prilagođene, sportske discipline, sekcije, u muškoj i ženskoj konkurenciji.

Naše Udruženje inače je poznato po učešću svojih članova na mnogim sportskim takmičenjima u Bosni i

Hercegovini i inostranstvu. Mnogi članovi ostvarili su odlične rezultate i proglašavani su za sportiste godine Sanskog Mosta u muškoj i ženskoj konkurenciji. Prilikom proglašenja najboljih sportista Sanskog Mosta u 2018. godini među najboljim je bilo i članova našeg Udruženja. Tako je za najbolju sportistkinju u pojedinačnoj konkurenciji proglašena naša članica Šuhra Zukanović, a u ekipnoj konkurenciji naša ženska ekipa. Također, za najuspješnijeg sportskog radnika proglašen je Refik Ibragić, predsjednik Upravnog odbora našeg Udruženja.

Sportske aktivnosti veoma su značajne i popularne kod naših članova jer im omogućavaju fizičku aktivnost, socijalizaciju kroz druženje s mnogim drugim osobama sa stanjem paraplegije i dječije paralize iz cijele Bosne i Hercegovine, kao i država s područja bivše Jugoslavije. Našim članovima sport za osobe s invaliditetom značajan je i za razvijanje samopouzdanja kroz putovanja, druženja i rezultate koje ostvarujemo, pokazujući

time i sebi i drugima da nismo “beznačajni”, odnosno da smo ravnopravni sa svim ljudima bez invaliditeta.

Krajem 2018. godine naše Udruženje od regionalnog odbora “Merhamet” Bihac dobilo je 30 novogodišnjih paketića za djecu, kao i 20 prehrambenih paketa, a koje smo podijelili djeci naših članova i našim članovima. Određen broj paketa podijelili smo i socijalno ugroženim građanima Sanskog Mosta.

*Šuhra Zukanović,
najbolja sportistkinja
Sanskog Mosta u
2018. godini*



Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Doboj Jug

Aktivnosti udruženja u proteklom periodu, decembar 2018 – april 2019.

Naše Udruženje u prethodnom periodu nastavilo je sa svojim aktivnostima prema usvojenom planu i programu rada. Ostvarili smo zadovoljavajuće rezultate, koji su nam satisfakcija za naš uloženi trud u cilju ostvarenja zacrtanih planova i ciljeva.

Zapošljavanje osoba s invaliditetom svakako je prioritet u programu rada našeg Udruženja i toj aktivnosti posvećujemo veliku pažnju. U proteklom periodu putem Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom Federacije Bosne i Hercegovine uposlili smo još jednu osobu sa 100% invaliditetom na određeno vrijeme.

Također, ističemo i naše učešće u izradi budžeta općine, što je rezultiralo uvrštavanjem Lokalnog akcionog plana iz oblasti invalidnosti (LAPI) u budžet općine za 2019. godinu kao posebnu stavku u budžetu. Na jednom od sastanaka s načelnikom općine dogovorili smo određene korake za implementaciju i reviziju LAPI-a i njegovo usklađivanje s Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom i Strategijom za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine (2016–2021).

Od ostalih aktivnosti izdvajamo izradu završnog računa našeg Udruženja, a održane su i sjednica Nadzornog odbora, kao i sjednica Upravnog odbora. Dana 12. 3. 2019. godine održana je 17. redovna sjednica Skupštine Udruženja na kojoj su usvojeni izvještaji za 2018. godinu, kao i planovi rada i za 2019. godinu. Također, na sjednici

je donesena Odluka o produženju mandata Edibu Skuliću kao našem predstavniku u Skupštini Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine.

Također, naš član Edib Skula dobio je priznanje Općine Doboj Jug u oblasti sporta za osobe s invaliditetom za 2018. godinu



Udruga paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Mostar

Aktivnosti u 2019. godini i plan rada i djelovanja u narednom periodu

Udruga paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Mostar u 2019. godini nastavlja kontinuitet aktivnosti kao i proteklih godina, a prema planu i programu rada za 2019. godinu koji su usvojeni na Skupštini koncem prošle godine.

U februaru 2019. godine izdali smo naše glasilo "Bilten br. 19" pomoću kojeg se članovi Udruge i šira javnost informiraju o našem radu i djelovanju.

U decembru 2018. godine u prostorijama naše Udruge obilježili smo 3. mart – Međunarodni dan osoba s invaliditetom, a dogovoreno je da se to ponovi i ove godine 3. decembra. Do tog datuma planiramo još neka društvena okupljanja naših članova s raznim sadržajima.

Od 22. do 29. juna 2019. godine Udruga je uspjela rezervirati rehabilitaciju – oporavak za dvadeset naših članova u kolicima u

rehabilitacionom centru "Biokovka" u Makarskoj, što je naše članove obradovalo, jer je to mnogima od njih jedini način za izlazak iz svog doma i mogućnost rehabilitacije i socijalizacije.

Problem nabavke ortopedskih i sanitarnih pomagala latentno je prisutan a naša Udruga kontinuirano radi na njegovom rješavanju. Imali smo vrlo uspješan sastanak s predstavnicima ZZO





Hercegovačko-neretvanskog kantona koji je rezultirao određenim pozitivnim promjenama u Pravilniku ZZO o nabavci ortopedskih i sanitarnih pomagala na zadovoljstvo naših članova. Planiramo i dalje održavati sastanke s predstavnicima ZZO Hercegovačko-neretvanskog kantona na kojima će se raspraviti i ostali problemi članova Udruge u vezi s ortopedskim i sanitarnim pomagalima i nadamo se da ćemo uspjeti riješiti sve probleme, ili većinu bitnih, kada je riječ o ortopedskim i sanitarnim pomagalima, pogotovo što ZZO Hercegovačko-neretvanskog kantona pokazuje volju da se ti problemi prevladaju na obostrano zadovoljstvo.

Krajem prošle godine uspjeti smo nabaviti električna kolica, koja su inače vrlo skupa i teško dostupna, za Mirsadu Salčin i Ninu Meniha,

članove naše Udruge. Planiramo da do kraja ove godine nabavimo još pomagala koja su potrebna našim članovima i nadamo se da ćemo u tome i uspjeti i obradovati neke od naših članova.

U 2019. godini planirali smo i realizaciju jednokratne novčane pomoći za naših 35 socijalno najugroženijih članova i to u iznosu od po 100 KM po članu, ukupno 3.500 KM. Nadamo se i vjerujemo da ćemo uspjeti realizirati taj programski plan finansijske pomoći.

Naša Udruga nema stalni izvor prihoda; jedan od načina finansiranja su molbe za donacije i sponzoriranje od strane preduzeća putem upućivanja dopisa, tj. molbi za finansijsku pomoć. Također, osim molbi za finansijsku pomoć upućenih preduzećima, u planu imamo i ostvarivanje određenih finansijskih sredstava putem projekata kojima apliciramo

nadležnim ministarstvima i ustanovama, tj. javnim preduzećima i drugim organizacijama.

S obzirom na to da sportska ekipa naše Udruge redovno učestvuje na Međunarodnim sportskim igrama, koje organizira Savez paraplegičara i oboljelih od dječje paralize Federacije Bosne i Hercegovine a čija smo članica, dogovorili smo učesnike naše ekipe za ovogodišnje 16. sportske igre koje će se održati u junu u Zenici.

Želimo napomenuti da je naša Udruga jedna od rijetkih koja nema zaposlenika i da se sve aktivnosti i poslovi neophodni za postojanje i rad Udruge obavljaju na volonterskoj osnovi, a što naši članovi posebno cijene, jer je to dokaz da Udruga postoji i djeluje isključivo zbog svojih članova, bez bilo čijeg ličnog ili grupnog materijalnog interesa.

NOVO



**ISTI
ASPIRIN® PROTECT
U NOVOM
PAKOVANJU**



**VJERUJTE
ORIGINALU!**

**VIŠE OD 100 GODINA
DUGA TRADICIJA
NJEMAČKOG KVALITETA.**



**S NOVIM
KALENDARSKIM
BLISTEROM**

 **ASPIRIN® PROTECT**

Prije upotrebe pažljivo pročitajte uputu o lijeku. Za obavijesti o indikacijama, mjerama opreza i neželjenim dejstvima lijeka, posavjetujte se s ljekarom ili farmaceutom.

BAYER d.o.o.
Trg solidarnosti 2a
71 000 Sarajevo - Bosna i Hercegovina
Tel.: +387 33 941 600
Fax: +387 33 941 620 / 788 840
www.bayer.com



L.BA.MKT.06.2018.0789

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica

Aktivnosti Udruženja u prethodnom periodu

Projektne aktivnosti

Personalna asistencija – Mit ili stvarnost?

Dana 8. 11. 2018. godine naše Udruženje pokrenulo je važno pitanje u životu osoba s invaliditetom, temu o personalnoj asistenciji. Organizirali smo panel diskusiju pod nazivom “Personalna asistencija – Potreba ili obaveza?” u okviru projekta “Personalna asistencija – Mit ili stvarnost?”, na kojoj su prisustvovali predstavnici iz različitih centara za socijalni rad s područja Zeničko-dobojskog kantona.

Tu su se našli predstavnici centara za socijalni rad iz Maglaja, Breze, Žepča, Olova, Doboj Juga, Kaknja, kao i predstavnici iz Dnevnih centara za djecu i odrasle s posebnim potrebama. Predavač na panelu bio je Anes Mehić, član UPODP Lukavac i višegodišnji korisnik servisa personalne asistencije, koji je bio najbolji primjer koliko je personalna asistencija potrebna osobama s invaliditetom i šta ona za nas znači. Cilj ovog panela bio je da kroz primjenu Strategije o unapređenju prava osoba s invaliditetom, koja je donesena na federalnom nivou, upoznamo niže nivoe s određenim servisima koji su neophodni da bi

osobe s invaliditetom normalno funkcionirale i bile jednakopravne te da bi se ostvarile u poslovnom, kulturnom ali i političkom životu. O ovim servisima kao i o personalnoj asistenciji nešto više nam je kazala Amela Velić, predsjednica Bosnian Doctors for Disabled, udruženja koje se uz podršku Austrian Doctors for Disabled direktno bavi temom personalne asistencije.

Istina je da bez donošenja zakonskih rješenja ne možemo mnogo postići s tim u vezi, ali ipak smatramo ovaj panel uspješnim, jer se od nečega mora krenuti. Priča o personalnoj asistenciji se mora “zatalasati” i mora se donijeti sistemsko rješenje.

Zaključci

Na kraju, nakon diskusija i panela o personalnoj asistenciji, doneseni su zaključci, a izdvajamo sljedeće:

- Potrebno je formirati radnu grupu, koja će raditi na izradi prijedloga za izradu prava na personalnu asistenciju;
- Centri za socijalni rad dobit će Strategiju o unapređenju prava osoba s invaliditetom kroz koju će najbolje biti upoznati sa servisom personalne asistencije;
- Potrebno je napraviti istraživanje nakon kojeg ćemo

imati tačnu evidenciju o tome koliko osoba s invaliditetom postoji na području Bosne i Hercegovine, koje su njihove potrebe te ko od tih osoba može biti korisnikom personalne asistencije.

Parking i pristupačnost za osobe s invaliditetom

Napokon smo pokrenuli realizaciju Projekta označavanja parking mjesta za članove našeg Udruženja, a koja se do sada odgađala zbog kompliciranih administrativnih procedura koje smo morali proći u Gradu. Projekt je obuhvatio jedanaest članova Udruženja, a njegova ukupna vrijednost iznosi 1.100 KM, što je finansirano od Udruženja.

Ovim putem zahvaljujemo Gradskoj upravi, Službi za urbanizam, Službi za imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina, kao i JP “Parking servis” na izuzetnoj kooperativnosti, a našim članovima želimo ugodno korištenje njihovih parking mjesta. Pored toga, nakon svih provedenih procedura koje je vodilo naše Udruženje i saglasnosti dobijenih od nadležne gradske službe, završeno je zaprečavanje prilaza kosini multimedijalnog centra “Multiplex



Učesnici obilježavanja 3. decembra – Međunarodnog dana osoba s invaliditetom

Ekran” zbog nesavjesnih vozača, koji su na prilazu predviđenom za osobe s invaliditetom parkirali svoja vozila i na taj način onemogućavali pristup za ulaz u multimedijalni centar osobama koje koriste invalidska kolica.

Zahvaljujemo JP “Parking servis” Zenica na brzo urađenom poslu te njihovoj fleksibilnosti prilikom izuzimanja parking mjesta iz redovne ponude. Želimo da osobe s invaliditetom imaju nesmetan pristup običnim životnim potrebama.

Obilježavanje 3. decembra – Međunarodnog dana osoba s invaliditetom

U okviru obilježavanja 3. decembra – Međunarodnog dana osoba s invaliditetom, glavnu manifestaciju u Hotelu “Zenica” organizirala je Koalicija Organizacija osoba s invaliditetom, u kojoj je naše Udruženje aktivan član. Dana 6. decembra 2018.

godine naše Udruženje, u okviru realizacije projekta Obilježavanje Međunarodnog dana osoba s invaliditetom – 3. decembar, organiziralo je druženje i ručak za članove našeg Udruženja u jednom od Disability Friendly objekata – “Multiplex Ekranu”. Time smo iskoristili priliku da okupimo naše članove te da ih uz druženje i ugodnu atmosferu informiramo o bitnim aktivnostima iz rada Udruženja.

Svečana sjednica Upravnog odbora – posljednja u 2018. godini

Stavili smo tačku na aktivnosti Udruženja u 2018. godini, godini koja je donijela mnogo pozitivnih promjena, napretka ali i zahtijevala mnogo odricanja i ulaganja rada. Proširenoj sjednici Upravnog odbora Udruženja prisustvovali su i predsjednica Skupštine te predsjednik Nadzornog odbora, a glavna



Akcija obilježavanja parking mjesta za članove Udruženja

značajka je podrška u aktivnostima na poboljšanju prava osoba s invaliditetom kroz zakonska i sistemska rješenja. Zahvaljujemo svima koji su na bilo koji način pomogli da budemo bolji i kvalitetniji u radu, ali i onima koji su pokušali pa se predomislili u opstruiranju određenih aktivnosti Udruženja.

*Udruga paraplegičara i oboljelih od dječje paralize
Livanjskog kantona (Kantona 10)*

Završetak realizacije projekata i nastavak ostvarivanja programskih ciljeva

Rad i projekt Koalicije

Koalicija organizacija osoba s invaliditetom Livanjskog kantona / Kantona 10 pod nazivom "Zajedno možemo" još uvijek djeluje i nastoji svojim aktivnostima ukazati na probleme s kojima se susreću roditelji djece s poteškoćama, kao i osobe s invaliditetom općenito. S tim ciljem organiziran je i sastanak u prostorijama Udruge paraplegičara i oboljelih od dječje paralize u Livnu s gospodinom Stipom Pavićem (pomoćnik ravnatelja Zdravstvenog osiguranja i zdravstvene zaštite), Antom Džajom (voditelj Odsjeka za zdravstveno osiguranje), doktoricom Lepom Milošević (viši stručni suradnik za zdravstvo) i Julijom Mihaljević (referent za ortopedsku pomagala). Predstavnici Koalicije i članovi Udruge dobili su odgovore na sva svoja pitanja i nedoumice a vezano za Listu ortopedskih pomagala, Listu lijekova, premija osiguranja / markica i drugih noviteta vezano za ovu tematiku.

Završena implementacija projekta "Ruka prijateljstva"

Udruga je uspješno realizirala projekt pod nazivom "Ruka prijateljstva" (prioritetna oblast: oblast zdravstva). Naime, u periodu od šest mjeseci (listopad 2018. – ožujak 2019.) pružali smo redovne terapije, u kućnim uvjetima, djeci i mladima s invaliditetom na području Livna. Uz stručnu pomoć i nadgledanje ljekara specijaliste fizijatra, fizioterapeut je dva puta tjedno obavljao kineziterapiju za šest korisnika projekta. Projekt je uspješno realiziran jer smo omogućili unapređenje njihovog zdravstvenog stanja. Zbog njihove velike udaljenosti od bolnice, nemogućnosti odlaska na redovne terapije zbog nedostatka prijevoza i teškog socijalnog stanja samih obitelji djece i mladih s invaliditetom, bilo da se radi o članovima naše Udruge ili ne, unaprijedili smo i njihovu socijalizaciju, dobili su mnogo informacija u vezi s ostvarivanjem svojih prava, kao što je postojanje Liste ortopedskih pomagala,

direktni razgovor s doktorom specijalistom i pružanjem mnogih drugih informacija, a sve u cilju unapređenja njihovog zdravstvenog stanja. Projekt je finansiralo Federalno ministarstvo zdravstva.

Projekt: "Dopusti mi" je dan otvorenog performansa u stilu timskog i individualnog rada pod nazivom "Mi osobe s invaliditetom"

Livanjska kinodvorana bila je u četvrtak pretijesna da primi sve sudionike obilježavanja Svjetskog dana osoba s Downovim sindromom. Mnogi koji su došli izraziti podršku osobama s Downovim sindromom i ostalim osobama s poteškoćama u razvoju te prisustvovati specijalnoj priredbi u čast navedenih osoba u nedostatku mjesta za sjedenje prestajali su čitav sat vremena, koliko je trajao izuzetno dobro osmišljen i vođen program. Organizatori ove manifestacije bili su članovi i članice livanjskog Udruženja paraplegičara i oboljelih



Projekt "Dopusti mi"

od dječje paralize, čija je volonterka Josipa Mihaljević s profesorom Dinikom Perišom odlično vodila program, koji se sastojao iz recitatorskog, glazbenog, plesnog dijela, te igrokaza za djecu i videoprojeksije pod nazivom "Hvala, mama".

Program su svojim nastupom otvorili livanjski harmonikaši, članovi Hrvatskog kulturnog društva "Dinara", pod dirigiranjem Mladena Jelovića, a koji su prije nekoliko dana osvojili prvo mjesto na međunarodnom takmičenju harmonikaških orkestara u Slavanskom Brodu.

Zatim su uslijedili nastupi učenika četvrtih razreda Osnovne škole "Fra Lovro Karaula", koji također pohađaju djeca s poteškoćama u razvoju, a koji su večer uljepšali recitalom, pjesmom te zajedničkim nastupom otplesali uz pjesmu "Hoki, Poki", što je posebno oduševilo prisutnu publiku. Mladi glazbenici osnovne glazbene škole "Franjo S. Vilhar" izveli su dvije pjesme a glumci kazališne scene "Cleuna" izveli su igrokaz za djecu "Različiti a isti". Igrokaz "Cleuna" izazvao je salve smijeha mališana od kojih je dio i nastupio

u programu, a posebno oduševljenje izazvali su polaznici livanjskog integrativnog vrtića "Sunčani most", kojeg pohađaju i djeca s poteškoćama u razvoju, a koji su zbornim recitalom poručili: "...svijete, u svemu budi dobar kao dijete". Ukupan program popraćen je recitacijom pjesme "Slap" Dobrice Cesarića a u izvedbi našeg Mirka Kovača, člana Udruge.

U znak podrške "Suncokretima", odnosno osobama s Downovim sindromom, većina sudionika programa i gostiju obula je čarape različite boje, koje su simbol osoba s Downovim sindromom, te se nakon programa međusobno družila u hotelu "Park" pod pokroviteljstvom organizatora jedne od najljepših manifestacija koju je Livno vidjelo posljednjih godina. Ovim projektom željeli smo skrenuti pozornost široj društvenoj zajednici da osobe s invaliditetom također imaju pravo sudjelovati u kulturnom životu, na ravnopravnoj osnovi s drugim osobama, a što se odnosi upravo na pristup kulturnim materijalima, pristup kulturnim aktivnostima, kao i pristup mjestima na kojima se odvijaju kulturne

priredbe ili pružaju usluge kulture kao što su kazališta, muzeji, kina, biblioteke i sl. Odredbe Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom odnose se na cijelu državu Bosnu i Hercegovinu, koja je potpisala i ratificirala Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, čiji je glavni cilj osigurati i promovirati puno ostvarenje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve osobe s invaliditetom bez ikakve diskriminacije po osnovu invalidnosti. Član 30. ove Konvencije odnosi se upravo na sudjelovanje u kulturnom životu. Projekt je finansiralo Federalno ministarstvo kulture i sporta i Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Livanjskog kantona.

Projekt: "AKS – Afirmacija, Komunikacija, Saradnja"

Uspješno smo završili i projekt "AKS". Naime, projektom smo doprinijeli stvaranju prilika za osnaživanjem roditelja djece i mladih s poteškoćama u razvoju (djeca i mladi s invaliditetom) te kroz edukativne radionice, uz pomoć stručnjaka,



V. kantonalne sportske igre Livno

roditelji su dobili priliku da kroz razgovor i zajednički susret budu potpora jedni drugima, jer svi mi mislimo da su naši problemi samo naši i da nas niko ne može razumjeti. A svi ti problemi, kada se “podijele” s drugima u razgovoru, dijalogu, više i ne predstavljaju tako veliki problem, jer nam je možda neko svojim savjetom ili prijedlogom otvorio “prozor” u drugom smjeru koji do tada nismo ni slutili da postoji. Svi koji su sudjelovali u ovom projektu (Livno, Tomislavgrad, Drvar, Kupres, Glamoč) stekli su osjećaj da nisu sami sa svojim problemima, što nam je i bio cilj, jer se u svakodnevnim susretima s roditeljima djece s invaliditetom osjetila težina njihovog života, nošenja teškog “tereta” i bojazni da su zakazali kao roditelji. Upravo u ovim radionicama, kroz razgovor s njima, vidjela se njihova potreba za realizacijom ovog projekta i njegovim nastavkom. Donosimo dio želja samih učesnika, koji su ispunili anonimnu anketu a čine odgovor na pitanje “*O kojim temama biste voljeli razgovarati i diskutirati na narednim radionicama*”: o zdravstvenim problemima djece i mladih s poteškoćama; kako provesti slobodno vrijeme djece; organiziranje radionica za djecu i mlade; da se druže; o budućnosti

djece; o socijalizaciji djece i mladih; o zdravstvu i obrazovanju; o osnivanju ustanova za djecu kad prestane njihovo obrazovanje; o ortopedskim pomagalicama; o svim problemima vezano za invalidnost i život osoba s invaliditetom. Projekt je finansiralo Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Kantona 10 (Livanjskog kantona).

Projekt: Sportske igre za osobe s invaliditetom

Svake godine u drugom gradu našeg Kantona Koalicija organizacija osoba s invaliditetom Livanjskog kantona “Zajedno možemo” organizira sportske igre za osobe s invaliditetom. Ove godine na red je došao Tomislavgrad, gdje su se 30. marta 2019. godine održale V. kantonalne sportske igre u sportskoj dvorani Osnovne škole “Ivan Mažuranić”.

Takmičenje je održano u više disciplina za osobe u invalidskim kolicima te za ostale oblike invaliditeta, nepokretne, manje pokretne i pokretne. Takmičilo se u rukometu, košarci, nogometu, utrkama kolica itd., uz pratnju iskusnih trenera, stručnih za sportiste. Na sportskim igrama učestvovalo je 33 takmičara.

Ovakvim projektima i aktivnostima radimo na promoviranju veće fizičke aktivnosti i inkluzije osoba s invaliditetom u društvo, u lokalnu zajednicu. Time im pružamo mogućnost potpunije resocijalizacije i veće fizičke i društvene aktivnosti u odnosu na njihovu svakodnevnicu koja je, nažalost, kod mnogih monotona i bez društvenih i fizičkih aktivnosti. Sportske igre i drugi oblici zajedničkog druženja omogućavaju osobama s invaliditetom da izađu iz svojih domova i druže se, upoznaju se i razmjenjuju iskustva, a i bitan su segment fizičke rehabilitacije koja je vrlo važna za osobe s invaliditetom.

Također, osim takmičara igrama su prisustvovali i njihovi pratioci: roditelji, članovi porodice i prijatelji, koji su imali priliku da razmijene iskustva o njezi, potrebama i pravima osoba s invaliditetom te da i oni steknu nova poznanstva i saznanja.

Nakon takmičarskog dijela sportske igre završene su svečanošću dodjele medalja i diploma i zajedničkim duženjem uz prigodan ručak. Tim činom okončane su V. kantonalne sportske igre uz javno izraženo zadovoljstvo svih takmičara i njihovih pratilaca, kao i zvaničnih gostiju koji su prisustvovali igrama.

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Jajce

Rad Udruženja u prethodnom periodu

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Jajce 8. 3. 2019. godine održalo je 13. redovnu izbornu Skupštinu na kojoj je bilo prisutno 17 članova. Jednoglasno je usvojen zapisnik s prethodne sjednice Skupštine, kao i izvještaj predsjednika o radu Udruženja za 2018. godinu. Također, članovi Skupštine jednoglasno su prihvatili finansijski izvještaj za 2018. godinu.

S obzirom na to da je ova Skupština bila izborna, na sjednici su imenovani novi članovi izvršnih organa: predsjednik Udruženja, predsjednik Skupštine, sekretar Udruženja, Upravni i Nadzorni odbor Udruženja. Za predsjednika Udruženja jednoglasno je izabran Rifet Agić, a za predsjednika Skupštine Udruženja imenovan je dosadašnji predsjednik Niko Aleksić. U Upravni odbor izabrani su: Rifet Agić, Niko Aleksić, Amir Drek, Emir Zejnilagić i Osman Turanović, a u Nadzorni odbor: Anđe Stipić, Ramiz Humić i Anto Grgić. Za sekretara je izabran Osman Turanović. Svi novoizabrani članovi organa Udruženja dobili su jednoglasnu podršku za naredni četvorogodišnji mandat. Novoizabrani članovi organa Udruženja zahvalili su članovima Skupštine na povjerenju i podršci i obavezali se da će raditi u skladu sa Statutom i poslovnim aktima u interesu Udruženja naredne četiri godine. Sjednica 13. izborne Skupštine završena je uz zajedničko druženje i prigodnu zakusku.

Programski projekti

1. Početkom 2019. godine naše Udruženje, zajedno sa JU "Čistoća i zelenilo", završilo je projekt obilježavanja parking mjesta za osobe s invaliditetom. Ovaj projekt trajao je skoro dvije godine te smo ga uz pomoć načelnika Općine uspjeli privesti kraju na zadovoljstvo osoba s invaliditetom i naših članova. Uz naše sugestije dobili smo parking mjesta ispred svih javnih ustanova, supermarketa i drugih javnih objekata po svim urbanističkim i zakonskim propisima. Iako je projekt trajao duže nego smo očekivali, ipak se isplatilo čekati jer smo ostvarili svoj programski cilj, zadovoljni urađenim poslom obilježavanja parking mjesta za osobe s invaliditetom.
2. U saradnji sa "Crvenim krstom" općine Jajce realizirali smo akciju pomoći našim članovima

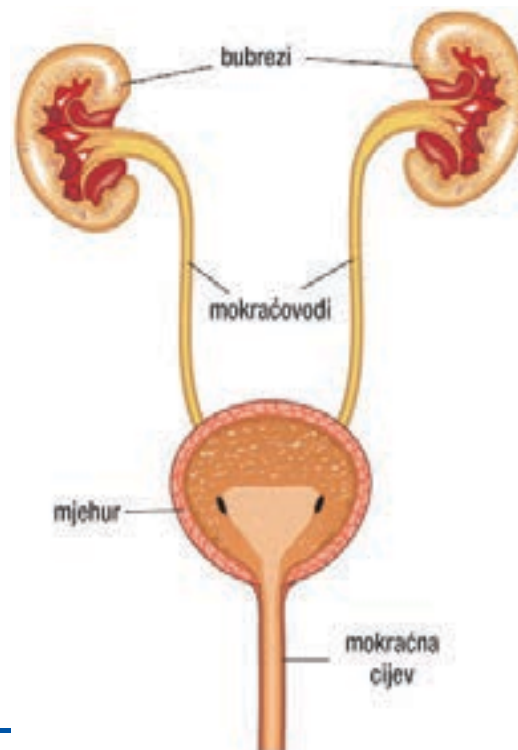
- u obliku ortopedskih pomagala – mehanička kolica, jedna električna kolica, štake i dr.
3. U novembru 2018. godine završen je projekt zapošljavanja osoba s invaliditetom uz pomoć Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom Federacije Bosne i Hercegovine, tako da smo Nedima Šidu, člana našeg Udruženja, zaposlili na mjesto administratora u Udruženju. Kroz ovaj projekt adekvatno smo opremili prostoriju našeg Udruženja.
4. Nastavili smo rad u Koaliciji Srednjobosanskog kantona.
5. Povodom 3. decembra – Međunarodnog dana osoba s invaliditetom učestvovali smo u radioemisiji lokalne radio-ostanice posvećenoj obilježavanju tog međunarodnog dana, a naš predsjednik dao je intervju tim povodom u lokalnom časopisu "Senzor".



Novoizabrani predsjednik Udruženja Rifet Agić i prethodni Emir Zejnilagić

Menadžment pražnjenja mokraćnog mjehura kod osoba s povredom kičmene moždine

Osobe koje su preživjele povredu kičmene moždine danas na raspolaganju imaju mnogo opcija za uspostavljanje adekvatnog menadžmenta pražnjenja mokraćnog mjehura. Međutim, kao i kod mnogih drugih odluka u medicini, rijetko postoji jedno savršeno rješenje koje će zadovoljiti potrebe svake osobe.



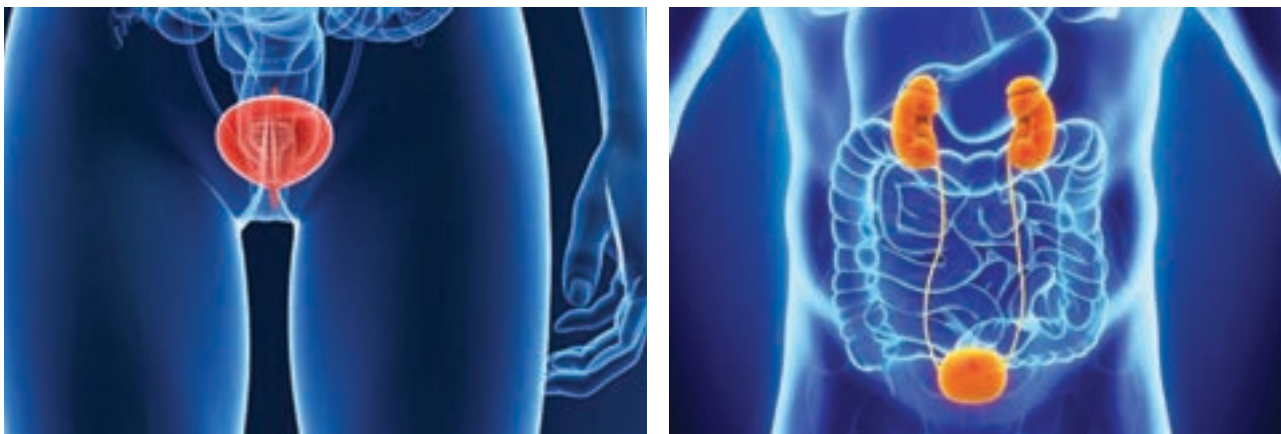
Urološke komplikacije, uključujući infekcije mokraćnih puteva i zatajenje bubrega, smatrale su se ubojicom broj jedan osoba koje su preživjele povredu kičmene moždine. Zahvaljujući značajnom napretku u proteklih 40 godina u području upravljanja neurogenim mokraćnim mjehurom, životni vijek osoba s povredom kičmene moždine sada je značajno bliži životnom vijeku opće populacije. Prilikom razmatranja različitih vrsta menadžmenta pražnjenja mokraćnog mjehura, važno je razumjeti neuroanatomiju i neurofiziologiju urinarnog trakta.

Neuroanatomija i neurofiziologija urinarnog trakta

Normalna funkcija punjenja i pražnjenja mokraćnog mjehura

rezultat je interakcije između periferne parasimpatičke, simpatičke i somatske inervacije donjeg urinarnog trakta, uz *djelomičnu* kontrolu centralnog nervnog sistema. Facilitacija i inhibicija mišića koji učestvuju u samom pražnjenju mjehura pod kontrolom su tri glavna središta: sakralnim centrom mokrenja, centrom mokrenja *pontina* i višim centrima (kora velikog mozga). Sakralni centar za mokrenje, koji se nalazi u kičmenoj moždini na nivou S2–S4, prvenstveno je refleksni centar u kojem eferentni parasimpatički impulsi na mjehur uzrokuju kontrakciju mjehura, a aferentni impulsi u centar sakralnog mokrenja daju povratnu informaciju o ispunjenosti mjehura urinom. Centar za mokrenje pontina prvenstveno je odgovoran za koordinaciju opuštanja mokraćnog sfinktera prilikom kontrakcije mjehura.

Nakon povrede kičmene moždine vrlo često dolazi do promjena u položaju receptora, gustoći i osjetljivosti nervnih vlakana. Kod povrede kičmene moždine iznad sakralnog dijela kičme dolazi do poremećaja registriranja signala iz centra za mokrenje pontina, zbog čega je poremećaj koordinacije mišića koji oblažu zidove mjehura uobičajena pojava. Direktno djelovanje moždane kore na mokrenje inhibira sakralni centar za mokrenje. Budući da povreda kičmene moždine na suprasakralnom nivou također remeti inhibitorne impulse iz moždane kore, osobe s povredom kičmene moždine iznad sakralnog dijela kičme često imaju male kapacitete mjehura s nevoljnim (neinhibiranim) kontrakcijama mokraćnog mjehura.



Autonomna disrefleksija

Autonomna disrefleksija može se pojaviti kod osoba s povredom kičmene moždine na nivou T6 ili više. Pojavljuje se kao rezultat bilo kakvih štetnih podražaja. Najčešći uzroci su distenzija mokraćnog mjehura (koja izaziva neinhibirane kontrakcije mjehura i dissinergiju sfinktera) i probleme s crijevima kao što su konstipacija i impakcija. Najkompliciraniji problem povezan s autonomnom disrefleksijom jest iznenadno povećanje krvnog pritiska. Ostali uobičajeni problemi koji se mogu pojaviti u autonomnoj disrefleksiji uključuju jaku glavobolju, znojenje, crvenilo, osjećaj hladnoće, osjećaj tjeskobe i usporen puls.

Trening mokraćnog mjehura

Neurogena disfunkcija mokraćnog mjehura usljed povrede kičmene moždine izazovno je stanje koje može predstavljati značajan rizik za pacijente. Menadžment pražnjenja mokraćnog mjehura podrazumijeva program planiranih intervencija s ciljem postizanja redovnog i predvidivog pražnjenja crijeva u društveno prihvatljivom vremenu

i mjestu, izbjegavanje opstipacije, inkontinencije stolice i autonomne disrefleksije. Odgovarajuća procjena i razumijevanje temeljne patologije olakšavaju prilagođavanje plana liječenja za održavanje gornjeg urinarnog trakta, promicanje kontinencije i sprečavanje komplikacija.

Trening mokraćnog mjehura uglavnom podrazumijeva aktivnu abdominalnu ekstruziju kako bi se pospješilo pražnjenje urina i zadržala sposobnost djelomičnog obnavljanja mokraćne funkcije bolesnika i smanjenja preostalog volumena urina.

Električna stimulacija sakralnih parasimpatičkih nerava (S2 – S4) izaziva kontrakciju mjehura. Stimulacija ovih segmentnih nerava također aktivira somatske motorne nerve, koji uzrokuju kontrakciju sfinktera, što dovodi do sprečavanja mokrenja.

Kliničke studije pokazale su da elektroakupunktura može postići refleksnu regulaciju odgovarajućih funkcija moždanih ćelija i ćelija kičmene moždine, opustiti spazam vanjskog uretralnog sfinktera i koordinirati funkcije unutrašnjih i vanjskih sfinktera, uz utjecaj na funkciju bubrega, kontrakciju mjehura te kontrakciju i opuštanje unutrašnjeg uretralnog sfinktera.

Multidisciplinarni pristup

Osobe koje su preživjele povredu kičmene moždine danas na raspolaganju imaju mnogo opcija za uspostavljanje adekvatnog menadžmenta pražnjenja mokraćnog mjehura. Međutim, kao i kod mnogih drugih odluka u medicini, rijetko postoji jedno savršeno rješenje koje će zadovoljiti potrebe svake osobe. Potrebna je sveobuhvatna procjena dostupnih opcija kako bi se pronašao pristup koji će najbolje odgovarati jedinstvenoj anatomiji, neurofiziologiji, funkcionalnim sposobnostima i medicinskim komorbiditetima. Nakon toga slijedi edukacija pacijenata, koja treba uključivati uravnoteženu raspravu o djelovanju koje će svaka metoda imati po zdravlje, životni stil i seksualnost, kao i analizirati trošak svake metode i dostupnost stručnog praćenja.

Vrste menadžmenta pražnjenja mokraćnog mjehura:

- intermitentna kateterizacija,
- unutrašnja kateterizacija,
- alfa-blokatori,
- injekcija botulinum toksina,
- endouretralni stent,
- transuretralna sfinkterotomija,
- električna stimulacija i stražnja sakralna rizotomija,
- povećanje mokraćnog mjehura,
- hirurško preusmjeravanje urina.

Hipertenzija u paraplegičnoj populaciji

Prof. dr. Amra Macić-Džanković, kardiolog

Kardiovaskularne bolesti vodeći su uzrok umiranja u svijetu, pa tako i kod nas, a u populaciji paraplegičara također zauzimaju visoko mjesto kada je riječ o pobolu i smrtnom ishodu.



Hipertenzija, odnosno povišen krvni pritisak, vodeći je modificirajući uzrok kardiovaskularnog pobola, pa je liječenje hipertenzije prioritet kada govorimo o pokušaju smanjenja obolijevanja i smrtnosti od kardiovaskularnih bolesti.

Hipertenzija je jedan od glavnih faktora rizika za KV događaje:

- 9,4 miliona pacijenata umire od hipertenzije globalno svake godine,
- 7 od 10 osoba koje dobiju prvi infarkt miokarda ima visok krvni pritisak,
- 8 od 10 osoba koje imaju prvi moždani udar ima visok krvni pritisak,
- asimptomatsko oštećenje ciljnih organa je prisutno, tj. prije postavljanja dijagnoze,
- arterijske hipertenzije,
- oštećenje ciljnih organa rasprostranjeno je i u I stepenu arterijske hipertenzije.

Unatoč terapiji, veliki broj pacijenata ne dostiže ciljne vrijednosti, a razlozi za takvu činjenicu mogu biti sljedeći:

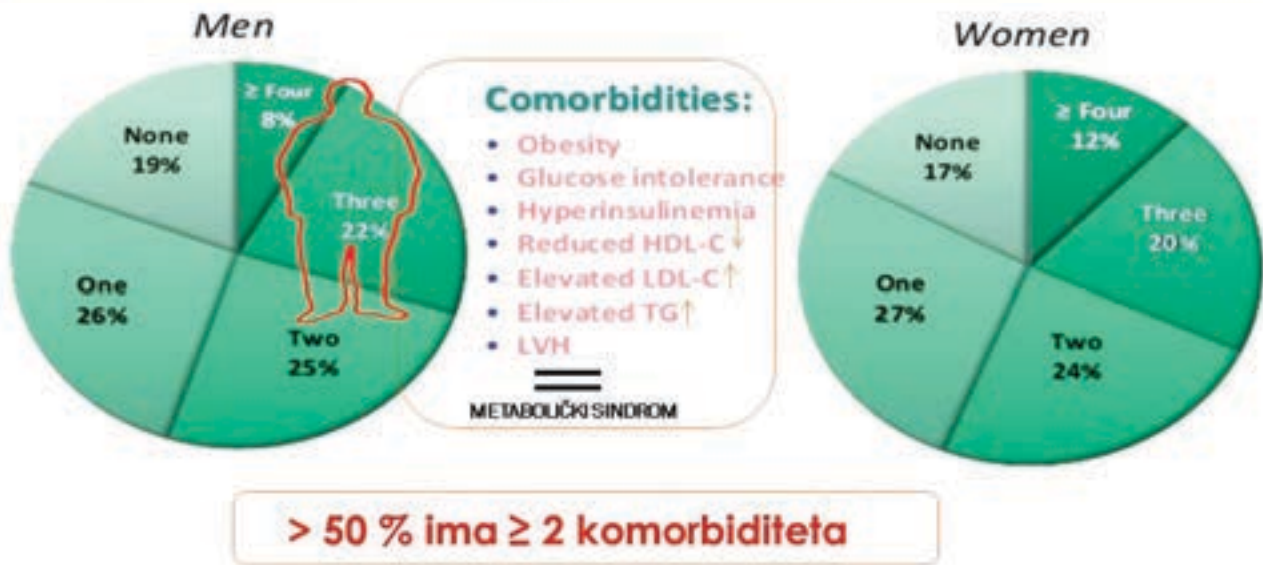
- lijekovi ne djeluju,
- pacijenti ne koriste lijekove,
- koriste se male doze lijekova,
- ljekari ne prilagođavaju liječenje,
- klinička uputstva su komplicirana,
- patofiziologija arterijske hipertenzije je heterogena,
- krvni pritisak ima višestruke regulatorne mehanizme,
- nijedan lijek ne posjeduje mehanizam djelovanja da može kontrolirati krvni pritisak u većine bolesnika.

Današnji stavovi obuhvataju sljedeće činjenice koje trebaju znati svaki ljekar, ali i pacijent, a to su:

- svakom pacijentu potrebno je odrediti ukupni kardiovaskularni rizik koristeći SCORE sistem, koji obuhvata sve faktore rizika za obolijevanje srca i krvnih sudova, uključujući i pušenje;
- naglasak se stavlja na promjene loših navika i stila života;
- trajno veći TA od 140/90 zahtijeva liječenje lijekovima;

- osobe koje imaju veći TA od 130/85 i imaju šećernu bolest, visoke masnoće u krvi ili pozitivnu porodičnu anamnezu kandidati su za liječenje lijekovima;
- ciljne vrijednosti TA za sve bolesnike je manje od 140/90, s preporukom postizanja vrijednosti od 130/80 (ako bolesnik tolerira);
- vrijednost TA nikako ispod 120/70;
- ističe se da je kontrola pritiska liječenih hipertoničara poražavajuće niska;
- ovoj činjenici bitno pridonosi loša ustrajnost uzimanja lijekova i propisivanje preniskih doza lijekova;
- liječenje većine hipertoničara treba započeti s fiksnim kombinacijama dva lijeka (iznimka su starije osobe lošeg općeg stanja);
- temelj liječenja većine hipertoničara čine (fiksne) kombinacije različitih grupa lijekova, najčešće RAAS blokatora (ACE inhibitora ili ARB-ova) sa CCB-ovima ili tijazidskim diureticima;

Više od 80% hipertenzivnih pacijenata ima dodatne komorbiditete



- u starijih osoba važno je oslanjati se na biološku, a ne na hronološku životnu dob;
- pristup starijim osobama koji su dobrog općeg stanja jednak je onim u mlađim dobnim skupinama;
- osobama iznad 80 godina početak liječenja lijekovima ako je sistolni TA veći od 160 mmHg.

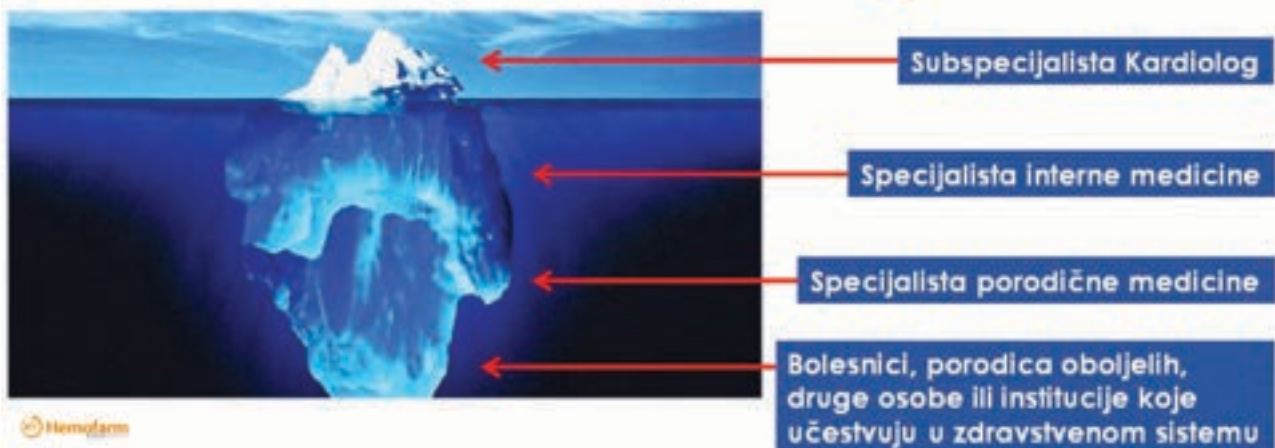
Liječenje paraplegične populacije predstavlja dodatni izazov zbog

vezanosti za kolica i položaj donjih ekstremiteta te sklonosti nastanku otoka u stopalima i potkoljenicama, zbog čega je potrebna dodatna pažnja na nuspojave koje uzrokuju neki antihipertenzivi.

Ova populacija često uzima različite antireumatike, koji u svom patofiziološkom mehanizmu imaju uticaj na smanjenje prirodnih vazodilatatora – prostaglandina, zbog čega antireumatici otežavaju liječenje hipertenzije.

Grupa lijekova koja se zove antagonisti kalcijevih kanala (Cordipin, Amlodipin, Aldizem, Lercanidipin i Lacidipin) odlični su antihipertenzivi, ali treba pratiti paraplegičare koji uzimaju ove lijekove upravo zbog sporednog efekta i nastanka edema nogu. Treba napomenuti da su ovi lijekovi efektivni, jer ne interagiraju s antireumaticima i treba nastojati da ova grupa lijekova bude zastupljena u kombiniranoj terapiji hipertenzije paraplegičara.

Ko sve učestvuje u liječenju pacijenata sa arterijskom hipertenzijom?



Medijski tretman: zastupljenost i izvještavanje o osobama s invaliditetom

Doc. dr. Mustafa Sefo

Novinari tokom izvještavanja o osobama s bilo kakvim invaliditetom i bilo kojeg stepena ne smiju to činiti miješajući emocije i tako izazvati negativne psihološke reakcije kako kod publike tako i kod osoba o kojima se govori.

Temeljni faktor koji čini jedno društvo i koji pripadnike društva drži na okupu jeste komunikacija. Komunikacija predstavlja osnovni preduvjet ljudskog opstanka i bivstvovanja te obuhvata apsolutno sve segmente ljudskog života. Svi međuljudski odnosi počinju, počinjavaju i završavaju na temelju odgovarajuće komunikacije. Svojom komunikacijom s drugim ljudima stvari, probleme i pojave činimo općim i javnim, a putem medija i na odgovarajući način svima dostupnim.

Zavisno od polja zanimanja čin komunikacije, kao i potreba za njim, može se proučavati iz više aspekata. Potreba za komunikacijom je prirodna

i odražava trenutno čovjekovo stanje, koje on želi predstaviti okolini u kojoj se nalazi. Različiti su načini, metode i tehnike predstavljanja tog stanja u zavisnosti od faktora koji čovjeka u tom trenutku okružuju, vrste potrebe koju ima i koju želi zadovoljiti.

Mediji i njihovo djelovanje nezaobilazan su dio kada govorimo o bilo kojoj društvenoj pojavi, fenomenu ili promjeni. Uloga medija u predstavljanju i definiranju potreba osoba s invaliditetom od veoma je važnog društvenog značaja. Osobe s invaliditetom i njihovo predstavljanje u nedovoljnoj su mjeri prisutni u medijima. U ovom kontekstu, nedovoljna prisutnost za sobom

povlači uskraćivanje prava i prilika za predstavljanjem doživljenih iskustava, problema s kojima se ta populacija susreće, kršenju njihovih prava, ali i postignutih uspjeha osoba s invaliditetom. S druge strane, njihova prisutnost i dovoljna vidljivost u medijima doprinijela bi rušenju društvenih predrasuda i promociji značaja ove populacije u društvu. Nažalost, zbog neadekvatnog pristupa medija i novinara osobama s invaliditetom, u medijima često možemo sresti predstavljanje tih osoba kao nekoga ko se iz društva izdvaja zbog određenih osobina ili oštećenja, nekoga ovisnog o pomoći drugih, ili nekoga ko se uprkos zdravstvenom problemu ili oštećenju



Mediji i osobe s invaliditetom

koje ima uspjevati školovati, zaposliti, zasnovati porodicu itd.

Također, primjetno je naglašavanje jedne fizičke osobine, koja se predstavlja kao problem ili prepreka, koja nije fokus vijesti niti glavna vijest, a tek nakon toga dobijemo vijest koja se tiče događaja, poput "slijepa pjesnikinja" ili "slikar rođen bez ruku". Prilikom percepcije ovakvih vijesti, nažalost, primat će zauzeti epitet kojim se osoba opisuje a ne njen uspjeh, koji, ustvari, predstavlja ono po čemu se ta osoba izdvaja.

Ovakav način medijskog predstavljanja vodi viktimizaciji i etiketiranju, te u društvu izaziva efekte suprotne onima koje je trebalo postići. Predstavlja i dodatne psihičke barijere osobama sa invaliditetom u njihovoj potpunoj integraciji u društvo. Nehotično etiketiranje korištenjem pogrešnih ili neodgovarajućih termina ili riječi vrlo često graniči s psihičkim nasiljem i može

prijeći u njega. Osim predstavljanja putem medija, jako važan segment je percepcija i reakcija publike, koja predstavlja primaoca poruke koju šalju mediji, na sadržaje o osobama s invaliditetom.

Aдекватna obrazovanost novinara, njihova dodatna edukacija, seminari i uključivanje stručnjaka iz oblasti koje su direktno vezane za ovo područje (medicina, sociologija, psihologija i disciplina socijalnog rada) u dodatne edukacije novinara uveliko bi doprinijeli rješavanju ovog problema. Angažman lingvista također je neizostavan kada je riječ o definiranju i korištenju odgovarajućih termina za ovu društvenu grupu. U isto vrijeme ovakav način edukacije novinara doprinio bi poboljšanju medijske pismenosti društva. Novinari tokom izvještavanja o osobama s bilo kakvim invaliditetom i bilo kojeg stepena ne smiju to činiti miješajući emocije i tako izazvati negativne psihološke reakcije

kako kod publike tako i kod osoba o kojima se govori. Naravno, mora se dati prednost informacijama stimulativnog sadržaja.

Davanjem prostora u medijima, i čineći medije dostupnima osobama s invaliditetom, mediji publici trebaju objasniti položaj i značaj koji ova populacija ima u društvu. Medijski sadržaji također se moraju učiniti dostupnim osobama s invaliditetom, tako što će se prilagoditi načinu percepcije i primanja, posebno kada je riječ o sadržajima audio ili vizuelnih medija za osobe oštećenog vida ili sluha. Svaka medijska kuća bi trebala imati jednog ili više stručnjaka iz ove oblasti, čija bi obaveza bila da svakodnevne medijske sadržaje prilagođavaju perceptivnim mogućnostima osoba s invaliditetom. Tako im se ne bi uskratilo pravo na informiranost i uključenost u društvene tokove.

Uzevši u obzir da populacija osoba s invaliditetom predstavlja



Amela Velić (kvadriplegija) i Fikret Zuko (slijep) kao gosti FTV

osjetljivu kategoriju društva i da se njena osjetljivost može putem savjetodavnih i motivacijskih medijskih programa u velikoj mjeri ublažiti ili čak sanirati, umjesto da svakodnevno bude prisutna i tretirana u medijskom prostoru, ova populacija je u velikoj mjeri komunikacijski i medijski izolirana od ostalih društvenih grupa.

Član 8 Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom pod nazivom “Podizanje svijesti i borba protiv stereotipa”

obavezuje sve zemlje potpisnice (i sve etički i moralno osviještene medijske uposlenike) da primjenjuju obavezu preuzetu potpisivanjem ove konvencije tako što će u svim sredstvima masovnog komuniciranja ohrabrivati, podsticati, dati pristup i prostor osobama s invaliditetom i njihovim potrebama. Ovaj član predstavlja pravo na komunikaciju i medijski tretman osoba s invaliditetom, a ne predstavlja nikakvu molbu niti poseban zahtjev u odnosu na ostale.

Jedno od osnovnih novinarskih načela jeste da mediji i medijski uposlenici moraju uložiti više napora i posvetiti se svakoj društvenoj grupi u jednakoj mjeri i sve jednako tretirati te da nijedna grupa ne smije imati primat nad drugom. Stoga, mediji trebaju uložiti više napora da zastupljenost osoba s invaliditetom u medijima ne bude ignorirana, ograničena ili samo formalna i da se vijesti na temu o toj populaciji ne formuliraju u kontekstu izdvajanja od drugih pripadnika društva.



Studenti FPN (Žurnalistika / Komunikologija)

Bolno rame kod paraplegičara

Doc. dr. Slavica Janković



Zahvaljujući svojoj anatomskej strukturi rame je najgibljiviji zglob u ljudskom tijelu, ali zbog toga i vrlo nestabilan. Za pravilnu funkciju ramenog zgloba važan je međusobni odnos mišića i ligamenata koji ga stabiliziraju i pokreću. Bolno rame čest je problem nakon ozljede leđne moždine. Bolovi u ramenu mogu biti uzrokovani promjenama na strukturama unutar ili izvan zgloba. S obzirom na blizinu vratnog dijela kralježnice i pazušne jame kroz koju prolaze živci, krvne žile, tetive i mišići, promjene koje nastupaju kod bolnog ramena uvelike onemogućavaju osobu u svakodnevnim aktivnostima.

S obzirom na to da kod paraplegičara ruke, osim svojih uobičajenih zadataka, preuzimaju i "zadatke" koje kod zdravih osoba obavljaju noge, ne treba čuditi podatak američkih istraživača da se 50% paraplegičara susreće s pojavom bolnog ramena. Rame osobe s paraplegijom svakodnevno je dodatno opterećeno u odnosu na

rame zdrave osobe, jer se preko nje ga odvijaju transferi, voze kolica i sl.

Najizraženiji simptom bolnog ramena jest bol, oteklina u području zgloba, smanjen opseg svih kretnji u zglobu te poteškoće pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti. S vremenom oboljeli zglob može postati izrazito limitiranih kretnji sve do ukočenosti, što je praćeno daljnjim pojačavanjem bolova. Nerijetko, zbog bolova pacijenti drže ruku priljublenu uz tijelo ili pridržavaju ruku drugom rukom u predjelu lakta.

Dijagnoza se postavlja na osnovu anamneze, kliničkog pregleda ramena i rendgenskog snimanja (RTG) ramena. Ponekad je neophodno primijeniti dodatne dijagnostičke metode, kao što su ultrazvuk (UZ), kompjuterska tomografija (CT) ili magnetna rezonanca (MRI) kako bi se potvrdila dijagnoza sindroma bolnog ramena.

Sindrom bolnog ramena u fazi akutne boli liječi se medikamentozno (lijekovima), rasterećenjem zgloba te krioterapijom (masaža ledom ili

hladnim oblogom). Važno je pacijentu obratiti pozornost na to da ruka ne smije biti priljubljena uz prsni koš, već da između nadlaktice i prsnog koša drži manji jastučić. Po popuštanju akutne boli potrebno je provoditi vježbe jačanja i istezanja uz nadzor fizioterapeuta. Kako bi liječenje sindroma bolnog ramena bilo potpuno, u liječenju se primjenjuju i različite procedure fizikalne terapije (transkutana nervna elektrostimulacija, ultrazvuk, magnetoterapija, dijadinamske struje i interferentne struje). U novije vrijeme koristi se terapija udarnim valom (shock wave therapy), koja je ciljano namijenjena upravo liječenju sličnih bolnih sindroma pomoću primjene zvučnih valova kratkog trajanja i velike snage. Primjena ove metode ubrzava izlječenje.

Kako bi se pokušao izbjeći sindrom bolnog ramena kod osoba s paraplegijom treba pokušati sljedeće:

- smanjiti opterećenje na ramenu zglob pri transferu u krevetu pomoću trapeza;
- izbjegavati transfere gdje je velika razlika u visini;
- prilikom vožnje kolica treba voditi računa o držanju tijela te da laktovi pri vožnji budu što bliže tijelu,
- nabaviti električna kolica za kretanje,
- provoditi vježbe jačanja i istezanja mišića ramenog obruča.



Bešir Bečić

Naš sagovornik je osoba s jednim od najtežih oblika invaliditeta – paraplegija. Zahvaljujući svojoj upornosti i inteligenciji uspio je, i pored svih u našem društvu već “uobičajenih” prepreka, ostvariti svoj cilj i postati uspješan mladi čovjek, uključen u sve društvene sfere života ravnopravno s osobama bez invaliditeta. Cijenimo i radujemo se kada mlade osobe s invaliditetom prebrode najteže prepreke, nastave živjeti i raditi kao i svi drugi ljudi, kada su aktivne u radu udruženja, saveza i ostalih oblika udruživanja osoba s invaliditetom, u sportu i drugim segmentima društvenog života. Bešir Bečić odličan je primjer kako se može uspjeti u svemu pobrojanom, na čemu mu čestitamo, a što je bilo i povodom za njegovo predstavljanje u našem časopisu.

- Bešire, molimo te da se našim čitaocima ukratko predstaviš.

Zovem se Bešir Bečić, rodio sam se 8.2.1983. godine u Drežnici (općina Mostar), gdje sam i završio osnovnu školu. Potom se upisujem u Srednju građevinsku školu u Mostaru koju završavam 2001. godine. Po završetku srednje škole odlazim na služenje vojnog roka. Živio sam kao i sva normalna omladina – uživao u društvu i izlascima. Radio kao građevinar sve do ovog nesretnog događaja.

Trećeg januara 2011. godine vraćajući se kući s posla doživio sam saobraćajnu nesreću. Zadobio sam jako teške povrede kičme na torakalnom dijelu TH10 – TH12, što je

ostavilo posljedicu paraplegija. Od tad koristim invalidska kolica. Živim sa suprugom i dva sina.

- Kako si prihvatio svoj invaliditet i radikalnu promjenu u načinu življenja?

Saznanje da nikada više neću moći hodati, trčati, igrati fudbal i biti kao prije nesreće bilo je jako teško, ali kroz sve to vrijeme uz mene je bila moja djevojka, današnja supruga, koja mi je dala podršku i volju za daljnjim životom, da se nastavim boriti i da se ne predajem.

- Poznajemo te kao vrlo energičnu, pozitivnu i veselu osobu. Odakle





crpiš tu snagu, tu pozitivnost? Pravi si primjer da se, uprkos preprekama – objektivnim i subjektivnim, u životu mogu postići dobri rezultati i uspjesi u djelovanju. Koja je bila tvoja glavna motivacija da se izboriš za svoje “mjesto u društvu”?

Pa, ljudi moji, život je lijep! Zašto da se zatvaramo u sebe i da stvaramo sebi još veći problem nego što realno jeste? Šta je tu je, glavu gore, život treba nastaviti živjeti u pozitivnom smjeru. Mnogstvo prilika život pruža i osobama s najtežim invaliditetom i treba ih pametno iskoristiti.

- Znamo da stanje paraplegije mijenja život i da je skoro nemoguće prebroditi teškoće i probleme koji nastaju. Ko je tebi bio najveća pomoć u borbi za “novi život”?

Kao što sam već rekao – moja djevojka, današnja supruga, i porodica, naravno. Kroz te teške trenutke bili su mi maksimalna podrška, davali su mi nadu i vjerovali da se mogu izboriti s tim teškim stanjem i na neki način pripremili me za moj novi život u invalidskim kolicima.

- Jesi li imao pomoć društvene zajednice i nadležnih službi i ustanova zaduženih za to?

Nažalost, nisam imao pomoć nadležnih službi, ali sam zato imao neizmjernu podršku prijatelja, rodbine i svih drugih koji su htjeli pomoći materijalno i finansijski.

- Koji su bili najveći problemi u početku tvog “novog života u kolicima”, psihički, fizički i društveni, a koji su to danas?

U početku su to bili psihički problemi, jer se treba naviknuti na invalidska kolica i činjenicu da više nikada nećeš moći hodati, to jest borba sa samim sobom. Kasnije

dolaze društveni problemi, jer naše društvo teško prihvata nas, osobe s invaliditetom, ali se čovjek i s tim izbori ako je uporan i mentalno jak. Današnji problemi, neki od najčešćih, jesu arhitektonske barijere: nepristupačnost javnim ustanovama, neprilagođeni trotoari, kao i veliki problem s parking mjestima za osobe s invaliditetom koje koriste kolica.

- Nakon što si krenuo u “novi život”, život pod drugačijim uvjetima, šta je bilo prvo što te počelo zanimati i koje si ciljeve sebi postavio?

U početku mi je bilo dosadno u kući. Često me hvatala panika. Morao sam sve to nekako pobijediti i

izboriti se s time. Riješio sam da moram nešto raditi da razbijem svakodnevnu životnu monotoniju i tu paniku iz glave. Budući da smo već imali pčele, odlučio sam se baviti pčelarstvom, jer su mi pčelinji proizvodi mnogo pomogli u mom oporavku. U početku je to bio samo hobi, a danas je to preraslo u naš mali porodični biznis.

- Oženjen si, imaš djecu, možeš li nam reći kako je biti porodični čovjek i odgajati djecu a biti u kolicima? Možeš li nam reći nešto o tome s obzirom na to da mnogi ne mogu shvatiti da i ljudi s paraplegijom i u kolicima mogu biti dobri

muževi i roditelji, isti ili čak bolji od onih koji nemaju takvu vrstu teškog invaliditeta?

Da, oženjen sam. Imam dva prelijepa sina, blizance Hasana i Huseina. To je nešto najljepše što mi se moglo desiti u ovom mom životu i stanju u kojem se nalazim. Divno je nekome biti cijeli svijet, lijep je osjećaj kada te neko gleda i zove baba s mnogo ljubavi. Tvrdim da sam dobar otac, mnogo bolji od većine ljudi koji nisu osobe s invaliditetom.

- Svi imamo svoje životne vizije. Koja je tvoja vizija za budućnost, s obzirom na tvoj invaliditet koji, realno, mijenja način življenja i razmišljanja u odnosu na vrijeme prije nastanka invaliditeta?

Moja životna vizija je da se još više uključim u sve sfere života kako bih svojim zalaganjem popravio vlastiti život, koji se značajno promijenio u odnosu na onaj prije nesreće, ali i da dam svoj doprinos popravljajući općeg statusa osoba s invaliditetom, jer smatram da imam dovoljno snage i radnog kapaciteta da to postignem, pogotovo što niko ne može bolje razumjeti probleme osoba s invaliditetom od nas samih, posebno problema nas sa stanjem paraplegije.

- Vjerovatno postoji nešto konkretno i realno moguće što bi tebi i tvojoj porodici moglo poboljšati život u današnjem vremenu. Šta bi to bilo?

Jedino što bi meni i mojoj porodici poboljšalo život u današnje vrijeme su finansije, tj. da imamo redovna i sigurna primanja, koja su dostatna za normalan život jedne porodice, uključujući u to i specifičnost mojih potreba zbog stanja paraplegije. Nadam se da će se to u budućnosti uspješno riješiti.



- **Mnoge osobe bez invaliditeta imaju predrasude o osobama s invaliditetom. Imaš li neku ustaljenu reakciju na one s "barijerama" u glavi ili se ona razlikuje od situacije do situacije?**

Iskren da budem, rijetko se susrećem s takvom vrstom ljudi, ali, općenito, mislim da te predrasude nisu moj problem, već problem tih ljudi koji na taj način razmišljaju. Ne obraćam previše pažnje na njih i ne pridajem im nikakvu važnost. Ja kao osoba s invaliditetom želim da budem u društvu ravnopravan sa svima, ostalo me ne zanima.

- **Poznato nam je da se baviš pčelarstvom. Kako je počelo zanimanje za tu djelatnost i ko ti je najviše u tome pomogao?**

Počeo sam prvo pčelariti iz hobija, a sad je to već preraslo u ljubav i u mali porodični biznis. Najveću podršku u tome imam od oca i supruge. Inače, od oca sam i naslijedio ljubav prema pčelama. Trenutno posjedujem samostalni obrt i tu se vodim kao zaposlena osoba. Prije četiri godine, uz pomoć sredstava Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom FBiH, registrirao sam samostalni obrt. Sredstva od Fonda dosta su mi olakšala pčelarenje jer su pčelarska oprema i potreban materijal jako skupi. Nabavio sam gotovo svu neophodnu opremu za rad. Također, od tih sam sredstava proširio pčelinjak na veći broj pčelinjih društava, što namjeravam i dalje činiti. Mislim da je Fond jedina ustanova koja daje i ulaže značajna sredstva za nas osobe s invaliditetom.

- **S obzirom na to da si već iskusan pčelar, možeš li našim čitaocima reći malo više o medu – njegovim vrijednostima za ljude, vrstama, načinu skupljanja i prerade i preporukama za korištenje?**



Med je jedna od najzdravijih prirodnih namirnica. Između ostalog, to je i prirodni antibiotik. Pčela nektar sakuplja s raznih cvjetova, prerađuje nektar u svojim žlijezdama, gdje proizvodi med, zatim ga odlaže u saće, gdje med sazrijeva i onda se vadi iz košnice i vrca. Tako se dobije pravi prirodni med. Kako razlikovati lažni med od pravog prirodnog meda – to je najčešće pitanje koji mi ljudi postavljaju. Pravi prirodni med s vremenom se kristalizira, a pri temperaturi od 38°C vraća se u prvobitno stanje, ne gubeći ništa od svojih prirodnih svojstava. Lažni med uvijek je u tečnom stanju. Što se tiče pčelinjih proizvoda i njihove vrijednosti za čovjekov organizam, mogao bih vam napisati mali priručnik o hranjivim i korisnim svojstvima meda i drugih pčelinjih proizvoda. Ovdje ću samo navesti nekoliko primjera, koji su meni pomogli u bržem oporavku.

Ujutro i uvečer uzimati po jednu supenu kašiku meda za odrasle a za djecu (stariju od dvije godine) po jednu kafenu kašičicu, s vodom po želji. To je najzdravije za čovjekov organizam. Korištenjem meda

s mlakom vodom dobije se uredna stolica, želudac uredno vari hranu te se nikad ne može oboljeti od hemoroida. Med odstranjuje nervozu, malokrvnost i liječi razne bolesti kostiju. Također, sprečava zakrčenje vena i arterija, pročišćava krv i omogućuje lakšu cirkulaciju cijelim organizmom. Med sadrži vitamine B1, B2, B3, B5, B6, K, C, E, kao i folnu kiselinu te karoten. Također, med sadrži mnoge hranjive minerale, koji su neophodni za čovjekov organizam. Cvijetni ili polenov prah, koji pčele skupljaju s raznih cvjetova, sadrži dragocjene i ljekovite materije. Korištenjem polenovog praha u količini od jedne kafene kašičice s jednom supenom kašikom meda prije doručka, ručka i večere možemo očekivati dug i vitalan život. Matična mliječ je jako ljekovita, najbolje je koristiti tako da se uzme 1 gram sa 50 grama meda te se stavlja ispod jezika da se sisanjem otopi.

S obzirom na to da je pčelarstvo, tj. proizvodnja meda i mednih preparata, moj privatni biznis – svi zainteresirani za prave pčelinje proizvode mogu mi se javiti na broj telefona 061/547-627.



- **Drago nam je da mladi ljudi – osobe s invaliditetom rade, privređuju i žive od vlastitog rada, kao što je slučaj kod tebe. Ipak, jesi li razmišljao o invalidskoj penziji i smatraš li to dobrim rješenjem sada ili u nekom budućem vremenu?**

Pravo na invalidsku penziju još uvijek nisam stekao, nemam dovoljno godina radnog staža. Mlad sam i aktivan u društvu i za sada nisam razmišljao o penzioniranju. Možda će i to doći na red u nekom budućem vremenu, ali za sada sam više opredijeljen da radim u svojoj privatnoj firmi i da budem aktivan u mnogim životnim segmentima. Mislim da posjedujem mnoge vještine koje

nisu dovoljno iskorištene. Želio bih da se što više uključim u rad Saveza i da svojim angažmanom doprinesem što boljem položaju i pravima osoba s invaliditetom.

- **Poznato nam je da se baviš i sportom za osobe s invaliditetom i da si učesnik sportskih igara Saveza, koje se organiziraju svake godine kao Međunarodno otvoreno prvenstvo, kao i drugih sportskih takmičenja. Koliko ti sport pomaže u tvom načinu življenja i smatraš li da je sport važan za osobe s invaliditetom, kako u društveno-socijalnom segmentu tako i kao vrsta fizičke rehabilitacije za osobe s invaliditetom?**

Da, bavim se sportom za osobe s invaliditetom i učestvujem na mnogim sportskim igrama u atletskim disciplinama. Sport ima veoma važnu ulogu u životu ljudi, s tim da nama, osobama s invaliditetom, to mnogo znači jer su sportske igre jedino mjesto gdje se masovnije okupljaju osobe s invaliditetom i tom prilikom stječemo nova poznanstva, vidamo se češće nego što bismo to mogli bez sportskih društava, razmjenjujemo životne priče, životna iskustva, a dobro dođe i koja medalja s takmičenja kao moralna satisfakcija.

- **Aktivan si i u projektu “Vozim iako ne hodam”. Možeš li nam ukratko reći o toj svojoj aktivnosti i o tom projektu?**



Projekt “Vozim iako ne hodam” pokrenuo je Savez paraplegičara USK, a projekt finansira i podržava Federalno ministarstvo rada i socijalne politike FBiH. Projekt “Vozim iako ne hodam” veoma je koristan za veću i bolju sigurnost mladih u saobraćaju. Cilj ovog projekta jeste da se skrene pažnja učesnicima u saobraćaju na posljedice do kojih može doći zbog neprilagođene brzine vožnje uvjetima na putu, nezvezivanja sigurnosnog pojasa, vožnje pod utjecajem alkohola i drugih opojnih sredstava. Zastrašujući je podatak koliko mladih ljudi, kao i onih malo starijih, svakodnevno izgubi život ili se nađe u situaciji u kojoj se ja trenutno nalazim zbog navedenih

razloga. Još dva člana projekta, koji su također nastradali u saobraćajnoj nesreći i ostali u invalidskim kolicima, i ja provodimo interaktivne radionice u svim srednjim školama završnih razreda – maturanata na nivou Federacije BiH. Dosadašnje radionice utjecale su veoma pozitivno na učenike, kao i na institucije koje su nam dale veliku podršku u radu. Planiramo nastaviti s projektom; cilj nam je jasan i mislim da idemo u dobrom smjeru.

- **Smatraš li da su mlade osobe s najtežim oblikom invaliditeta dovoljno aktivne i društveno angažirane, pogotovo kada je riječ o školovanju, profesionalnoj**

rehabilitaciji i prekvalifikaciji za rad, a na osnovu svog ličnog iskustva, s obzirom na to da si vrlo mlad sve to iskusio i uspješno se uklopio u društveni život? Šta bi preporučio svim mladim osobama s invaliditetom da poduzmu kako bi nastavili svoj život na vlastito zadovoljstvo i ravnopravno se uključili u društvenu zajednicu?

Ima dosta aktivnih mladih osoba s invaliditetom; međutim, to je nedovoljno. Mislim da bi trebalo što više osoba s invaliditetom uključiti u razne projekte i na taj način im pomoći da postanu ravnopravan dio društvene zajednice. Time ćemo pomoći mnogim mladim osobama s invaliditetom da lakše prevladaju psihološke barijere u svojim glavama i da se više aktiviraju u bilo kojoj vrsti rada, tj. aktivnosti, jer im to može biti samo od koristi, zdravstveno a pogotovo psihički.

- **Poznato je da svi mladi ljudi imaju svoje želje i potrebe. Smatraš li da si uspio ostvariti bar neke od želja i ciljeva? Kao mlad čovjek sigurno ih imaš još mnogo! Koje su tvoje neostvarene želje i potrebe i koji su problemi na koje nailaziš u društvu zbog svog invaliditeta u cilju njihovog ostvarivanja?**

Realno gledajući, ja sam svoje najveće životne želje ostvario i zaista sam zadovoljan i pored svih fizičkih, pa i zdravstvenih problema koje imam. Mislim da sam dobar potencijal koji je nedovoljno iskorišten u društvu i imam želju za usavršavanjem i daljnjim napretkom te mislim da imam tu dovoljno prostora da iskoristim sav svoj kapacitet.

- **Znamo da si aktivan član Udruge paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Mostar, a član si i Upravnog odbora Saveza. Koliko**



si zadovoljan radom svog matičnog udruženja? Smatraš li da tvoje matično udruženje u dovoljnoj mjeri koristi tvoje mogućnosti, odnosno smatraš li da možeš dati još veći doprinos njegovom radu? Imaš li konkretnu pomoć u bilo kojem obliku od matičnog udruženja?

Da, aktivni sam član Udruge paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Mostar te član Upravnog odbora Saveza. Zadovoljan sam

dosadašnjim radom svog udruženja, mislim da mi kao Udruga koja postoji dugi niz godina možemo svojim angažmanom i zalaganjem postići mnogo više nego što to danas postizemo. Aktivacijom mladih ljudi našeg udruženja postigli bismo, vjerovatno, još bolje rezultate, jer mlade osobe imaju mnogo više ideja, smisla za posao i projekte te mnogo više želje da u tome uspiju. Naša Udruga svake godine organizira odlazak na rehabilitaciju na

more u hotel "Biokovka" u Makarskoj (Hrvatska) za dvadeset svojih članova, što je za svaku pohvalu. Također, Udruga pomaže socijalno ugrožene članove jednokratnom pomoći prema svojim mogućnostima.

- Šta misliš o radu našeg Saveza, kao organizacije koja okuplja i predstavlja šesnaest udruženja s područja bosanskohercegovačkog entiteta Federacija Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da si član Upravnog odbora?

Rad Saveza za svaku je pohvalu, ali mislim da se može još mnogo uraditi, prvenstveno po pitanju izjednačavanja prava svih osoba s invaliditetom, ali svi zajedno moramo se mnogo više zalagati i biti ustrajni da taj cilj postignemo. Mladi ljudi su nova snaga društva općenito, zato bi trebalo što više uključiti mlade kako u rad udruženja tako i u Savez i u druge oblike organiziranja osoba s invaliditetom.

- Ovaj časopis rade osobe sa stanjem paraplegije, a izdavač je naš Savez. U prvom broju smo se tako i predstavili pa bismo voljeli čuti i tvoje mišljenje o časopisu, imaš li kakvih primjedbi, prijedloga, sugestija s obzirom na to da su svi naši članovi, u koje spadaš i ti, "dio" ovog časopisa?

Paraplegija i Mi jedini je časopis koji informira sve članove Saveza, ali i mnoge druge osobe s invaliditetom ali i bez njega, razne institucije, ustanove... Trebamo nastaviti u tom smjeru. Proširiti i omogućiti da časopis stigne i do "običnih ljudi" kako bi se sve više ljudi informiralo o našem životu i radu, odnosno o osobama s invaliditetom općenito.

- Šta misliš o radu i društveno-političkom utjecaju udruženja

osoba s invaliditetom, njihovih saveza, koalicija i ostalih oblika udruživanja i saradnje, a u vezi s njihovom borbom za prava osoba s invaliditetom i njihovim statusom u društvu?

Postoje pozitivni rezultati angažmana koalicija i koordinacija udruženja i saveza koja su postigla dobru saradnju i zajedničko djelovanje prema institucijama vlasti. Trebamo nastaviti saradnju u svim segmentima, kako na društvenom tako i na političkom putu u borbi za prava osoba s invaliditetom. Smatram da su sve osobe s invaliditetom bilo kojeg oblika mnogo jače i uticajnije kao pregovarači i inicijatori prema nadležnim institucijama i ustanovama kada zajednički i usaglašeno djeluju, tako da sam pobornik “ukrupnjavanja” svih udruženja i saveza u svrhu postizanja zajedničkog cilja – potpune ravnopravnosti u društvu shodno Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, koju je naša država potpisala i ratificirala.

- **Mogu li i do koje mjere udruženja, kao NVO (ili OCD), poboljšati status i ostale potrebe osoba s invaliditetom u društvu i u odnosima spram vlasti i zakonodavstva i na koji način to postići?**

Nevladine organizacije imaju utjecaj na našoj društveno-političkoj sceni, mada ne još u mjeri u kojoj bi to realno trebalo biti, ali to je već pitanje za nadležne vlasti, koje trebaju više uvažavati reprezentativna udruženja, saveze, unije i koalicije. Smatram da mogu postići mnogo bolje rezultate ako djeluju udruženo, organizirano i s usaglašenim stavovima. Ali nužno je i da vlast promijeni svoj odnos prema njima koji ne smije biti, kao do sada, više formalnog karaktera. Primjećujem da postoji mnogo

različitih udruženja (NVO) osoba s invaliditetom i da tu ima dosta onih koji su tu samo “radi sebe” a ne radi svojih članova, za čija bi se prava trebali brinuti i boriti.

- **Primjetno je da nema ili da je izuzetno malo osoba s invaliditetom, posebno onim najtežeg stepena, na političkoj sceni Bosne i Hercegovine. Šta misliš šta je uzrok tome: još uvijek prisutne društvene predrasude prema osobama s invaliditetom, ili ima krivice, zbog nedostatka volje za političkim angažmanom, i do samih osoba s invaliditetom?**

Politička situacija u Bosni i Hercegovini sama po sebi jako je složena i komplicirana, tj. u velikoj je krizi već duže vremena. To se, naravno, odražava na sve građane, ali najviše na najranjivije kategorije stanovništva, među koje spadamo i mi, osobe s invaliditetom. Moje je mišljenje da ima više razloga zbog kojih su osobe s invaliditetom izuzetno malo, ili nikako, na političkoj sceni. Jedan od razloga tome su i društvene predrasude tipa da osobe s invaliditetom to ne mogu, nisu dovoljno sposobne i obrazovane i slično. Također, da bi se osobe s invaliditetom uspjele više angažirati na političkoj sceni, neophodno je da pripadamo nekoj od političkih stranaka. Na današnjoj sceni političke stranke imaju različite ciljeve, ali, nažalost, nijednoj stranci programski nisu zanimljive osobe s invaliditetom a kamoli da su joj prioritet naši problemi i prava osoba s invaliditetom, te nas svrstavaju u socijalnu kategoriju društva i na taj način nas marginaliziraju i udaljavaju od aktivnog političkog rada i djelovanja.

- **Bešire, mlada si osoba s visokim stepenom invaliditeta i postigao si zapažen uspjeh u dosadašnjem**



životu i radu, prvenstveno zahvaljujući sebi samom i svojoj porodici. Upućuje li to na poraznu činjenicu da domaće društveno-političke institucije i drugi relevantni društveni faktori slabo posvećuju pažnju potencijalu koji posjeduju osobe s invaliditetom i jesi li na svom putu ostvarenja želja i dostignutog uspjeha imao i konkretnu društveno-institucionalnu pomoć u sredini u kojoj živiš?

Društveno-političke institucije i drugi relevantni društveni faktori slabo posvećuju pažnju potencijalu koje posjeduju osobe s invaliditetom, ali je problem i u nama samima jer nismo dovoljno angažirani u ostvarivanju svojih želja i ciljeva. Većina osoba s invaliditetom, osim nekolicine onih aktivnih, nisu zainteresirani za daljnja usavršavanja kroz razne vrste edukacije. Imaju neku “barijeru” u glavi i misle da zbog invaliditeta nisu politički interesantni, a mnogi su i inertni, nesvjesni mogućnosti



da mogu mnogo više doprinijeti sami sebi i ostalim osobama s invaliditetom, kao i društveno-političkoj zajednici.

- **Jesi li zadovoljan javnim informiranjem i promoviranjem prava i potreba osoba s invaliditetom putem svih vrsta medija i smatraš li da bi bar javni medijski servisi trebali imati obavezu, naprimjer, stalnog termina na temu osoba s invaliditetom, njihovih prava, potreba, uloga u društvu itd.?**

Ima dosta tema o osobama s invaliditetom o kojima bi se moglo svakodnevno govoriti u javnim servisima, ali se, nažalost, javni servisi, kao i ostali mediji, slabo ili nikako bave tim temama.

Krivice ima i do nas samih, jer se ne namećemo i ne tražimo u većoj mjeri da nam omoguće termin za naše teme u javnim i drugim servisima. Ipak, najveća krivica je upravo do uređivačkih politika svih medija, jer njima osobe s invaliditetom, ne znam zašto, nisu "interesantne" u mjeri u kojoj su to, naprimjer, estradni kič i šund. Smatram da bi javni servisi morali daleko više pažnje posvetiti osobama s invaliditetom i to kroz stalne emisije, redovne termine a ne *ad hoc* kao do sada. Nažalost, to je naša realnost, a žalosno je da, osim nas, u programski shemama nema ni redovnih dječijih zabavno-edukativnih emisija.

- **Imaš li, možda, svoj životni moto?**

Nikad ne gledaj u prošlost, koja se ionako ne može vratiti. Gledaj samo u budućnost i pametno je iskoristi.

- **Na kraju, prije nego što zahvalimo na razgovoru, imaš li neku poruku i savjet za mlade osobe s invaliditetom, a koje bi se željele angažirati na svojoj edukaciji i u borbi za ostvarivanje svojih prava garantiranih Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom?**

Moja poruka i savjet mladim osobama s invaliditetom bila bi: ne stvarajte sami sebi bilo kakve lične "barijere", angažirajte se što je više moguće u ličnoj edukaciji i u borbi za ostvarivanje svojih prava, jer samo tako se možemo izboriti da budemo ravnopravno prihvaćeni u našem društvu.

Obilježen Međunarodni dan osoba s invaliditetom

Povodom 3. decembra – Međunarodnog dana osoba s invaliditetom u Plavoj sali u zgradi Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine održana je tematska sjednica s usvojenim zaključcima.



International
Day of
Persons with
Disabilities
3 DECEMBER

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine povodom Međunarodnog dana osoba s invaliditetom organiziralo je 3. decembra 2018. godine tematsku sjednicu “Osnaživanje osoba sa invaliditetom i osiguranje uključenosti i ravnopravnosti u Bosni i Hercegovini”.

Cilj tematske sjednice bio je upravo da se ostvari konstruktivan dijalog između osoba s invaliditetom, predstavnika zavoda zdravstvenih osiguranja iz cijele Bosne i Hercegovine i Agencije za javne nabavke Bosne i Hercegovine, a u cilju poboljšanja položaja osoba s invaliditetom u našem društvu i unapređenja kvaliteta kako njihovih života, tako i života njihovih porodica i društva u cjelini.

Sjednicu je otvorio zamjenik ministricke Predrag Jović, naglašavajući da Ministarstvo redovno obilježava Međunarodni dan osoba s invaliditetom i u svom radu se zalaže za punu zaštitu prava osoba s invaliditetom u cijeloj Bosni i Hercegovini.

Jović je istakao da je neophodno osigurati bržu i jednostavniju

nabavku ortopedskih i asistivnih pomagala te da je učešće predstavnika Agencije za javne nabavke Bosne i Hercegovine na ovogodišnjoj tematskoj sjednici izuzetno korisno za rješavanje ovog pitanja, koje treba tretirati visoko prioritarno. Zamjenik ministricke podsjetio je da je, prema brojnim međunarodnim dokumentima za zaštitu ljudskih prava koje je Bosna i Hercegovina preuzela, među kojima je i Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, kao i prema Zakonu o zabrani diskriminacije, propisano ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti za sve osobe u Bosni i Hercegovini.

Konferenciji su, pored predstavnika Ministarstva, prisustvovali predstavnici Zajedničke komisije za ljudska prava Parlamenta Bosne i Hercegovine, članovi Vijeća za osobe sa invaliditetom Bosne i Hercegovine, predstavnici Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine, Koordinacionog odbora organizacije invalida te Saveza gluvih

i nagluvih Republike Srpske, Fonda zdravstvenog osiguranja Brčko distrikta BiH, predstavnici partnerskih međunarodnih organizacija i predstavnici udruženja osoba s invaliditetom, predstavnici Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, predstavnici državnih, entitetskih i kantonalnih institucija.

Ombudsman za djecu Dragica Radović pozdravila je učesnike sjednice i prenijela iskustva institucije Ombudsmana za djecu Republike Srpske u primjeni međunarodnih i domaćih propisa, koji reguliraju uvjete i obaveze ostvarivanja prava djece s poteškoćama u razvoju.

Nakon diskusije, koja je organizirana u dva panela, učesnici tematske sjednice usvojili su zaključke, koje će uputiti relevantnim resorima.

Zaključci sjednice

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine povodom 3. decembra – Međunarodnog dana osoba s invaliditetom organiziralo je tematsku sjednicu



“Osnaživanje osoba sa invaliditetom i osiguranje uključenosti i ravnopravnosti u Bosni i Hercegovini”. Sjednica je održana 3. decembra 2018. godine u Plavoj sali zgrade Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine s početkom u 12 sati.

Tematska sjednica, nakon uvodnih izlaganja, bila je podijeljena u dva panela: prvi je bio u vezi s nabavkom ortopedskih i asistivnih pomagala za osobe s fizičkim invaliditetom, dok se drugi panel odnosio na osobe sa senzornim invaliditetom.

Nakon prezentacija i diskusije donijeti su sljedeći zaključci:

1. Ujednačiti minimum standarda i propise iz oblasti zdravstvenog osiguranja koji se tiču ortopedskih i asistivnih pomagala za osobe s invaliditetom u cijeloj Bosni i Hercegovini (ratni vojni invalidi, civilne žrtve rata i neratni invalidi). Ovo se posebno odnosi na Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine i deset kantona koji su vrlo

različito uredili ova pitanja. Predlaže se Zavodu zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine da usvoji jedinstvenu listu ortopedskih, asistivnih i sanitarnih pomagala kao minimalni standard ispod kojeg ne mogu propisivati i postupati kantonalni zavodi zdravstvenog osiguranja. Time bi se riješila postojeća diskriminatorna pravna regulativa i praksa, pri kojoj, zbog neharmoniziranih propisa, kantoni različito utvrđuju listu pomagala prema svojim mogućnostima ili kriterijima, i to s njihovim različitim rokovima trajanja. Proširiti postojeće liste pomagala listom modernih pomagala te dodati opciju nabavke pomagala koji nisu na listi, s obzirom na to da se općim tehnološkim razvojem u praksi mogu pokazati kao korisni i dostupni.

2. Ujednačiti praksu primjene Zakona o javnim nabavkama

Bosne i Hercegovine. Ako je neophodno, zavodi zdravstvenog osiguranja mogu se obratiti Agenciji za javne nabavke za davanje tačnih upustava za primjenu ovog zakona, posebno Člana 7 “Subvencionirani ugovori”. Ovaj član definira način nabavke pomagala za tačno određenu osobu, čime se omogućava brza nabavka adekvatnog pomagala, zasnovana na individualnim potrebama osobe s invaliditetom za koju se vrši nabavka.

3. U cijeloj Bosni i Hercegovini potrebno je uvesti funkcionalnu procjenu invaliditeta, uvažavajući mišljenje medicinske struke i osobe s invaliditetom čija se procjena vrši, stavljajući za prioritet individualne potrebe te osobe.
4. Unaprijediti opću pristupačnost u cijeloj Bosni i Hercegovini, odnosno pristupačno prilagoditi opće životno okruženje kako bi sve ključno za normalno funkcioniranje u

društvu bilo prilagođeno osobama s invaliditetom (javni objekti, saobraćajnice, javni prijevoz itd.). Bez općeg i cjelovitog prilagođavanja našeg okruženja nemoguće je izvršiti potpunu integraciju i inkluziju osoba s invaliditetom u sve društvene tokove.

5. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine prima k znanju inicijativu upućenu od gospodina Kentra u vezi s predloženom inicijativom finansiranja izrade govorne sinteze za IOS informatički sistem, s obzirom na to da, kako navodi gospodin Kentra, iPhone predstavlja idealno asistivno pomagalo za slijepe osobe. Predloženo je da ovu jezičku sintezu, koja bi onda bila besplatno dostupna za sve korisnike Iphonea, finansira neka od institucija Bosne i Hercegovine. Kako je

naveo gospodin Kentra, ovo bi bila direktna podrška države procesu prilagođavanja za slijepe osobe. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, nakon zaprimanja detaljnog obrazloženja ove inicijative, postupit će po njoj s ciljem iznalazena rješenja, podrške i pomoći u procesu prilagođavanja za slijepe osobe u cijeloj Bosni i Hercegovini.

6. Od ogromne je važnosti da se zavodi zdravstvenog osiguranja aktivno uključe u proces prevencije invaliditeta i to kroz dva procesa:
 - uvesti obavezno finansiranje programa liječenja biološkom terapijom u cilju prevencije nastanka invaliditeta (prevencija upalnih reumatskih i neuromišićnih bolesti);

- uvesti obavezno finansiranje banjske rehabilitacije u trajanju od 21 dan u odnosu na postojećih 10 dana (odabir po posebnom doktrinarnom pristupu).

7. Pozivaju se svi učesnici tematske sjednice da svojim pisanim inicijativama prema nadležnim institucijama svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini aktivno rade na unapređenju pitanja nabavke ortopedskih i asistivnih pomagala za osobe s invaliditetom.
8. Formalizirati konsultacije institucija svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini i predstavnika osoba s invaliditetom kako bi osobe s invaliditetom mogle dati svoje prijedloge i sugestije kod donošenja različitih propisa koji se odnose ili koji se mogu odnositi na njih.

(Zaključke napisala: Tijana Borovčanin-Marić)



Diskriminacija osoba s invaliditetom u Sjedinjenim Američkim Državama

Amerikanci odbijaju izdati vizu umjetniku s invaliditetom!

Dramski pisac iz Newfoundlanda (Kanada) kaže kako njegova neuspješna dvogodišnja borba za dobijanje američke vize govori o preprekama s kojima se suočavaju nezavisni umjetnici koji žele pričati drugačije priče. Pisac i zvijezda “Crippleda” Paul David Power kaže da to pokazuje nedostatak razumijevanja prema osobama s invaliditetom.

Kada je umjetnički direktor “Exit teatra” u San Francisku zamolio Paula Davida Powera iz Kanade da učestvuje sa svojom autobiografskom predstavom *Crippled (Osakaćen)* u pozorištu San Franciska u programskoj shemi za ovu sezonu, Power je bio sretan i izjavio je da je u tom pozivu vidio satisfakciju za svoj rad.

Međutim, kada se najmanje očekivalo, nastaju problemi! I pored službenih zahtjeva pozorišne kuće i preporuka kanadskih umjetnika i stručnjaka koje potvrđuju kvalitete te drame, američke vlasti već dvije godine odbijaju dati vizu Poweru i njegovoj petočlanoj pozorišnoj ekipi, uz saopćenje kako zahtjev nije dokazao da predstava ima “kulturnu jedinstvenost”!

Power je za kanadski *Global News* izjavio: “Zbog toga sam se osjećao poraženo i tužno, jer sam to doživio

kao potpuno nerazumijevanje osoba s invaliditetom i umjetnosti i prvi put sam pomislio da je ta administrativna prepreka isključivo zbog mog invaliditeta i iskrenosti moje predstave s tim u vezi, tj. iskrenosti o odnosu društva prema ljudima s invaliditetom, ali sam bio iznenađen da to nerazumijevanje dolazi baš iz Sjedinjenih Američkih Država!

Očekivao sam, s radošću, da ću svoju autobiografsku priču pokazati i ljudima u Americi, s kojima sam želio podijeliti svoju ličnu nevolju, te da i ljudi izvan Kanade vide i čuju sve o mom teškom iskustvu, naravno, očekujući pozitivne reakcije publike, što bi bila najveća nagrada za mene. Međutim, birokratija se “ispriječila” i to ne dopušta, a ja sam u tom slučaju nemoćan, nažalost. Čini mi se da oni koji su odlučivali o dozvoli mog ulaska u Sjedinjene Američke Države i prikazivanju predstave

jednostavno nisu pravilno “povezali kockice” i nije mi jasno zašto predstava nema “kulturnu jedinstvenost”, kako su napisali u odbijenici. Smatram da je riječ o apsolutnom nerazumijevanju ljudskog invaliditeta.”

Ostavljajući po strani temu svoje predstave i prikaz života s invaliditetom, Power kaže da je najviše frustriran time što su on i njegove kolege morali “skakati kroz birokratske obruče” kako bi dokazali da je *Crippled* kvalitetno umjetničko djelo koje zaslužuje da ga se vidi. “Nije stvar u glumcu s invaliditetom koji pokušava pronaći svoj put. To je stvarno kvalitetna, dobra predstava, i imamo recenzije i povratne informacije javnosti koje to govore”, rekao je Power.

Predstava *Osakaćeni* pripovijeda priču o čovjeku s invaliditetom kojeg je stekao od djetinjstva i koji je odrastao u ruralnom dijelu

Scena iz predstave *Crippled* (Osakaćeni)

Newfoundlanda (Kanada), a koji zbog svog invaliditeta pada na dno a zatim se uspješno vraća iz te tame. Predstava prikazuje osobu koja od ranog djetinjstva mora da se bori sa svim preprekama na koje nailazi u svom odrastanju. Predstava pokazuje kako je odrastati s invaliditetom. Power je autor i “zvijezda” predstave, lično.

Ko ili šta je “kulturno jedinstveno”?

“Sjedinjene Američke Države imaju kompliciran sistem, koji uključuje niz različitih klasifikacija viza za međunarodne umjetničke produkcije”, kaže Power. Prijavio je svoju predstavu *Osakaćeni* za dobijanje vize prema klasifikaciji “kulturno jedinstvene produkcije”, tvrdeći da

su osobe s invaliditetom kulturno jedinstvene i da predstava predstavlja ovu kulturno jedinstvenu grupu.

Power naglašava da osobe s invaliditetom imaju jedinstveno životno iskustvo. “Imamo jedinstvene izazove s kojima se moramo suočiti svaki dan, što opća populacija ne mora. Imamo jedinstven jezik”, kaže Power, dodajući da njime kao glavnim glumcem sve to rečeno i prikazano u predstavi *Osakaćeni*.

Nagrade i kritike

Osakaćeni je nagrađivana drama i promijenila je pozorišnu scenu u ovoj kanadskoj pokrajini ali i šire. Na osnovu iskustava iz stvarnog života Power, koji je od rođenja živio s fizičkim invaliditetom, “osakaćen”, istražuje teme vidljivih i nevidljivih

invaliditeta, seksualnosti i životnih gubitka. Predstava je, inače, odlično prihvaćena od strane kritičara i publike koja ju je gledala a napravljena je tako da bude pristupačna za američko područje, pružajući prijevod na američki znakovni jezik i audioopis.

Nagrađivana kanadska redateljica Danielle Irvine rekla je da je čitala scenarij kada je bio još u razvojnoj fazi i da je već tada bila fascinirana, te je slikovito izjavila: “Moja vilica je bila na podu. Vrlo je rijetko doći do rada na predstavi koja je zaista umjetničko djelo – umjetnost koja zahvaća vašu maštu, uči nas nešto o sebi i drugima, nadahnjuje nas da budemo drugačiji i istovremeno je toliko zabavna. I rijetkost je da se sve to pokazuje u jednom bloku od 90 minuta, a još je rjeđe kada se predstava zasniva na istinitoj priči.”



Pat Dempsey i Paul David Power nastupaju u predstavi *Crippled*



Paul David Power (Mark Cumby / CBC)

Kim White, voditelj marketinga i odnosima s društvenom zajednicom u Investment Management – Downers Grove, Illinois, ogorčena odlukom američke administracije koja nije dala vizu Poweru, jer smatra da je to predstava koja na suptilan način naglašava činjenicu da su ljudi “višestrani”, a da invaliditet ne definira pojedinca kao osobu.

Američka administracija ne priznaje pozitivne kritike i mišljenja o predstavi!

No, američki dužnosnici kažu da se prezentirani materijali nisu pokazali kao kulturna posebnost

ili korist za Sjedinjene Američke Države, te su sugerirali da citirani stručnjaci, koji predstavljaju organizacije poput Kanadskog vijeća za umjetnost, nisu dokazali svoju stručnost u tom području. U pismu odbijanja, također, navodi se da američke kazališne kuće, koje se nadaju ugostiti *Osakačene*, nisu poslale odgovarajuće materijale koji bi dokazali da će svi nastupi biti “kulturno jedinstveni događaji”.

Power kaže da je revolt iz Newfoundlanda i pozorišne zajednice San Franciska jedna od dobrih stvari u cijeloj situaciji i nada se da će njegov primjer i borba za vizu donijeti pozitivne promjene u američkoj birokratiji i to ne samo za

umjetnike s invaliditetom nego i za sve ostale, pogotovo za inostrane umjetnike koji imaju namjeru da svoje predstave i radove prikažu i američkoj publici.

Power je istakao da je sretan što mu je njegova društvena zajednica iz Newfoundlanda dala jedinstvenu podršku, što su ogorčeni na američku administraciju, što se mnogo priča o svemu tome i to ga čini ponosnim, pogotovo što je umjetnik s invaliditetom.

Peticija kojom se traži promjena

Budući da je predstavi i njenim akterima zabranjen ulazak u Sjedinjene Američke Države, “Exit Theatre” pokrenuo je peticiju kod predsjednika Predstavničkog doma američke vlade Nancy Pelosi kojom traži promjenu odluke i bolji sistem za međunarodne umjetnike. “Praktično je nemoguće da pozorišni umjetnici iz drugih zemalja nastupaju legalno u Sjedinjenim Državama!? To pravo uskraćeno je Poweru samo zato što predstava govori o problemima osoba s invaliditetom”, navodi se u peticiji.

Viza odbijena – Power ne odustaje

Ipak, i pored svih napora i dokazivanja i nakon dvije godine papirologije i izjašnjavanja o tom slučaju, američke vlasti su prošle sedmice ponovo saopćile da klasifikacija ne odgovara i da je viza odbijena.

Power ne odustaje i kaže: “Ostaje da sačekamo da li će i kada doći vrijeme da moja predstava dobiju američku vizu i bude prikazana i američkoj publici.”

(Izvor: CBC News, www.thetelegram.com)

Moja priča: Ante Teskera

Akademski slikar – grafičar iz Zagreba nakon saobraćajne nesreće 1980. godine postao je osoba s invaliditetom, no to mu nije bila prepreka u plodnom umjetničkom stvaralaštvu.

“**M**eni se najviše sviđa raditi s abonosom, hrastovinom koja je dugo vremena ležala zakopana u močvarnom tlu te se fosilizirala i pocrnjela do boje ugljena. Neki komadi stari su i više od 7000 godina i kao takav abonos je materijal

za izradu lula koji je sve popularniji kod pušača. Zašto? Zbog toga što taj brast nema nikakve mirise koji bi se miješali s duhanom jer kad se puše lule, pušači žele osjetiti razne finese mirisa duhana što abonos omogućava”, započeo je svoju priču Ante Teskera.

Akademski slikar – grafičar, 44-godišnjak rodom iz Kijeva, sela u Dalmatinskoj zagori, danas živi u Zagrebu na području Čučerja. Nakon saobraćajne nesreće 1980. godine dobio je dijagnozu paraplegija, ali to ga nije spriječilo da ostvari svoje





snove. Osnovnu školu pohađao je u Kijevu, a srednju u Zagrebu, u Centru za odgoj i obrazovanje Dubrava. Nakon diplomiranja na Akademiji likovnih umjetnosti 2001. godine, preselio se u Pirinovu ulicu u Zagrebu, gdje živi sa suprugom i izrađuje svoja umjetnička djela. U novije vrijeme bavi se izradom lula i nakita od drveta. Kaže kako je “to krenulo

iz čiste potrebe da se napravi nešto u što se može opipati, pregledati sa svih strana”.

Nakit i lule njegove su skulpture. “Ja sam grafičar, ali nakon studija nisam imao mogućnosti tiskanja grafika jer je za to potrebno imati cijeli grafički studio na raspolaganju, što je pridonijelo tomu da sam po završetku studija otkrio kolaž i

napravio desetak izložbi. Potom sam otkrio i mozaik te također napravio nekoliko izložbi. Sad su na red došle i druge kreativne tehnike, a drvo se pokazalo kao izvanredan medij i relativno lako nabavljiva sirovina. Neke od potrošnih materijala, tipa usnici od akrila ili ebonita, egzote i razna glodala kupujem preko neta. Najskuplji je materijal za usnike od ebonita, no akril ili pleksiglas dođu kao dobra zamjena.

Na Festival jednakih mogućnosti prije sam donosio mozaike i grafike za prodaju. To je bilo jako teško nositi i teško prodati, ukratko, to nije bila roba za štand. Trebalo je osmisliti proizvod koji će biti lagan, estetski prihvatljiv od ciljane publike te da bude cjenovno prihvatljiv za prodaju na štandu.

Inače koristim i druge vrste drveta pri izradi nakita. Uglavnom se radi o domaćim vrstama drveta kao što su orah, maslina, vriješ, šljiva... U radu su važni i dobri, precizni alati i druge *self made* alatke koje služe pri izradi određenih dijelova lule, poput improviziranih turpijica načinjenih od manjih daščica oblijepljenih brusnim papirom granulacijama od 60 do 1200, isto tako i štapovima raznih debljina za žljebove i udubljenja. Od najkorisnijih alata istaknuo bih tračnu brusilicu, stupnu bušilicu i kutnu te tračnu pilu. Ima još mnogo drugog sitnog alata i raznih drugih pomagala koji nisu nužni, ali dobro dođu u nekim situacijama.

Za izradu jedne lule treba mi dvadesetak sati rada, pola od toga se odnosi na usnik a pola na izradu glave i vrata lule. Ogrlice, prstene ili naušnice uglavnom zgotovim za dan-dva, ali postoje ideje i za nekim kompleksnijim komadima koji će iziskivati više vremena”, tumači Ante.

Domagoj Glažar, <http://www.in-portal.hr>

Vodič za osobe s invaliditetom za Jadransko more, Hrvatska

Hoteli i plaže prilagođene za osobe s invaliditetom

U Hrvatskoj se, prema informacijama pravobraniteljice za osobe s invaliditetom Anke Slonjšak, nalazi jedanaest plaža i kupališta koje imaju potpuno prilagođenu dostupnost osobama s invaliditetom

Hrvatska je zemlja 1001 plaže, ali nemaju svi posjetitelji mogućnost diviti se njezinim prirodnim ljepotama niti posve prema vlastitom raspoloženju zaroniti u plave valove mora. Mnoga hrvatska ljetovališta šarmantna su upravo zbog mnoštva stepeništa i raznolikog kamenja, što za neke osobe predstavlja nepremostive zapreke. No, ljudi s tjelesnim invaliditetom već duže vrijeme ne moraju se zbog takvih prepreka odricati odmora u Hrvatskoj. Uz malo dobrog informiranja unaprijed i blagovremenog planiranja oni, također, imaju mogućnosti doživjeti čari Jadranske obale u Hrvatskoj, bez okolnosti koje bi ih ometale. Iako su službene plaže još daleko od toga da su u potpunosti izgrađene tako da odgovaraju osobama s invaliditetom. Nadležni za turizam u Hrvatskoj, međutim, stvorili su u posljednjih nekoliko godina brojne mogućnosti za osobe s invaliditetom, omogućivši im da

uživaju u prekrasnim danima na moru – a ta je tendencija u porastu.

Iako se Hrvatska svrstava u evropski vrh turističkih destinacija, gledajući to iz perspektive osoba s invaliditetom ovo područje još uvijek je jedno od najneuređenijih. Prema podacima Ministarstva turizma Hrvatske, vidljivo je kako je neprilagođena turistička ponuda, odnosno kako Hrvatska ima vrlo mali broj objekata i turističkih sadržaja koji su uopće prilagođeni osobama s invaliditetom.

Što znače izrazi “pogodno za osobe s invaliditetom”, odnosno “pogodno za hendikepirane osobe“?

Jeste li uopće znali da su mnoge plaže pogodne za osobe s invaliditetom u Hrvatskoj nagrađene Plavom zastavom? Premda to ne znači automatski i da plaže s Plavom zastavom odgovaraju i osobama s

invaliditetom. Plava zastava, međutim, govori i to da barem jedna plaža u određenoj zajednici, koja se natječe za tu nagradu, mora biti odgovarajuće izgrađena i za osobe s invaliditetom. To konkretno znači, primjerice, da mora postojati pristup bez zapreka za osobe s invaliditetom do plaže i vode. U idealnom slučaju na određenim dijelovima plaže izgrađene su staze kojima se jednostavno može proći invalidskim kolicima, a putevi koji vode od parkirališta do plaže i mora uređeni su bez kamena ivičnjaka, rubnjaka ili drugih prepreka do tamo. Na mnogim mjestima umjesto toga postoje i rampe koje osiguravaju pristup bez zapreka. Osim navedenog, neke plaže nude i posebne sadržaje, kao što su rukohvati, posebna invalidska kolica i liftove za osobe s invaliditetom, koji hendikepiranim ljudima omogućavaju samostalno kupanje u moru. Ako neko treba bilo kakvu pomoć, na plažama pogodnim za osobe s invaliditetom,



Marjan



Autokam

može se obratiti prije svega osoblju iz spasilačke ekipe. Tako se osobe s invaliditetom mogu osjećati potpuno ugodno. Nažalost, toaleti, kabine za presvlačenje, kao i opskrbe ustanove i stanice prve pomoći još nisu posvuda uređeni bez zapreka. Stoga je važno informirati se prije odlaska na plažu o samoj plaži i o mogućnostima kupanja u okolici kako ne bi bilo nikakvih razočarenja.

U Hrvatskoj se, prema informacijama pravobraniteljice za osobe s invaliditetom Anke Slonjšak, nalazi jedanaest plaža i kupališta koje imaju potpuno prilagođenu dostupnost osobama s invaliditetom. Također, postoji i šezdeset plaža i kupališta s plavom zastavom, koje su djelomično prilagođene, odnosno dostupne osobama s invaliditetom.

Pristupačne plaže, kupališta i smještaj

Postoji određeni broj turističkih objekata, koje su provjerili i članovi HUPT-a kao pristupačne za osobe koje se kreću u invalidskim kolicima. Međutim, to ne znači kako je osiguran i pristup u more / bazen. Prema saznanjima, jedino je Hotel "Sol Aurora" riješio i taj problem nabavkom specijalnih kolica pomoću kojih se po rampi ulazi u more. Hotel "Sol Garden Istra" ima takva kolica za ulazak u bazen. Članovi HUPT-a provjerili su i plaže označene kao pristupačne za osobe koje se kreću u invalidskim kolicima i konstatirali da mnoge plaže nemaju osiguran pristup u more bez poteškoća. Na nekim plažama pomoći

će dežurni spasioци, no na nekima je teško pronaći osobe koje upravljaju dizalicama za ulazak u vodu i drže kontrolni ključ.

Plaže prilagođene za osobe s invaliditetom

- Plaža "Kostanj" u Rijeci – nalazi se na Kantridi u uvali Kostanj, ima lift, rampu, moguća je pomoć dežurnog spasioca te postoji prilagođeni WC.
- Gradska plaža "Valkane" u Puli – omogućeno je kretanje po rampi u kolicima. Prema neslužbenim informacijama pristup automobilom je moguć a parkiralište je s plažom povezano rampama.



okamp Kovačine, Cres



Dražica, Biograd

- Ortopedska bolnica dr. Horvat u Rovinju – omogućeno je kretanje po rampi na ležaju, pomažu dežurni fizioterapeuti, a postoje prilagođeni WC i garderoba te sunčalište.
- AC “Straško” u Novalji – na plaži Autokampa “Straško” nalazi se dizalica za spuštanje u more. Ima nekoliko pristupačnih WC-a i tuš. Na Facebook stranici “Plaže za osobe s invaliditetom” preporučuju je ljubiteljima kampiranja jer su i sanitarije prilagođene.
- “Kovačine” na Cresu – još jedna od plaža koja se može preporučiti ljubiteljima kampiranja. Na Facebook stranici “Plaže za osobe s invaliditetom” ocjenjuju je

kao jednu od najbolje prilagođenih. Ima lift za ulazak u vodu, a uz lift je omogućena pomoć spasilaca. Tuš na plaži je dostupan, a pristupačan je i WC koji je udaljen otprilike stotinu metara.

- Plaža “Copacabana” u Dubrovniku – ima lift za osobe s invaliditetom koji omogućuje nesmetan prilaz moru. Također, postoji parkiralište, a osobe koje iznajmljuju ležaljke spremne su pomoći.
- Gradska plaža “Punta” u Omišu – na Facebook stranici “Plaže za osobe s invaliditetom” ističu je kao pozitivan primjer. Autom se može doći na 60 metara od plaže, a parking je označen. Ocjenjuju

da je pristup do mora uredn. Plaža ima dizalicu za ulazak u more, a WC prilagođen za invalide nalazi se u hotelu koji je šezdeset metara udaljen od plaže.

- Gradska plaža u Crikvenici – na plaži se nalazi lift, omogućena je pomoć dežurnog spasioca, a postoji i prilagođeni WC. Kretanje u razini je bez prepreka, povezano rampama.
- Plaža “Žnjan” u Splitu – na plaži se nalazi dvostruka rampa za silazak u more. Uređen je parking od deset mjesta, te pristupna staza koja povezuje parking i rampe. Plaža ima suncobrane, specijalna kolica za ulazak u more, prilagođen



sanitarni čvor, tuš, prilagođenu svlačionicu te svakodnevnu ispomoc u vidu spasilačke službe. Također, ima lift za ulazak u more.

- Plava plaža u Vodicama – omogućen je pristup automobilom do plaže. Rampa za ulazak u more je po propisu, a pristupačna su dva prilagođena WC-a u blizini rampe.

Hoteli i turistička naselja pristupačni za osobe s invaliditetom

Istra

Rovinj – Ortopedska bolnica dr. Horvat (kretanje po rampi na ležaju, pomažu dežurni fizioterapeuti, postoji prilagođeni WC); **Umag** – hoteli “Sol Aurora” (kretanje po rampi

u specijalnim kolicima za ulazak u vodu, pomažu dežurni spasioci) i “Sol Garden Istra” (specijalna kolica za ulazak u vodu); **Brtonigla** – Hotel “San Rocco”; **Poreč** – Hotel “Valamar Diamant”, Hotel “Laguna Materada”, Hotel “Laguna Parentium” i Hotel “Pical”; **Smoljanci** – Stancija 1904; **Pula** – Villa “Zagora” i Hotel “Histria”, Gradska plaža “Valkane” (kretanje po rampi u kolicima); **Medulin** – Hotel “Medulin”; **Rabac** – Villa “Annette”; **Lovran** – Hotel “Excelsior” i Hotel “Lovran”; **Opatija** – Hotel “Milenij” i “Grand hotel 4 opatijska cvijeta”

Primorje

Rijeka – Plaža za osobe s invaliditetom “Kostanj” (lift, rampa, moguća pomoć dežurnog spasioca, postoji prilagođen WC); **Crikvenica** – Gradska plaža (lift, moguća pomoć dežurnog spasioca, postoji prilagođen WC); **Njivice** – Hotel “Jadran”; **Punat** – Hotel “Falkensteiner Park Punat”; **Baška** – Hotel “Corinthia”; **Rab** – DeltaS Apartmani

Dalmacija

Zadar – Hotel “Funimation Dalmatia” i Hotel “Kolovare”; **Petrčane** – Hotel “Pinija”; **Krapanj** – Hotel “Spongiola”; **Primošten** – Hotel “Zora”; **Slatine / Čiovo** – “Siniša Štrbac”, privatni smještaj; **Split** – Hotel “Park”, Hotel “Split”, Hotel “Zagreb”, Hotel “President”, plaža u park-šumi Marijan (kretanje po rampi, postoji prilagođen WC); **Podstrana** – Hotel “San Antonio” i Hotel “Le Méridien Lav”; **Postira** – Hotel “Pastura”; **Omiš** – Gradska plaža; **Makarska** – Hotel “Biokovka”; **Baška Voda** – Hotel “Horizont”; **Dubrovnik** – Hotel “Excelsior” i Hotel “Neptun”; **Cavtat** – Hotel “Croatia” i Hotel “Albatros”

(Izvor: novinski i drugi internet hrvatski portali)

Najava sportskog događaja

Međunarodno otvoreno prvenstvo i 16. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine – Zenica 2019.

Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine i ove godine organizira tradicionalno Međunarodno otvoreno prvenstvo i 16. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize. Domaćin i tehnički organizator je Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica.

Sportske igre su međunarodnog, otvorenog karaktera i u njima, iz godine u godinu, učestvuju države iz regiona. Ove sportske igre su najmasovnije i najznačajnije, a ujedno i jedino okupljanje i takmičenje osoba s najtežim invaliditetom u regionu – stanjem paraplegije, kvadriplegije i dječije paralize. Pokrovitelj ovogodišnjih sportskih igara je Ministarstvo kulture i sporta Federacije Bosne i Hercegovine.

Na ovogodišnjim tradicionalnom međunarodnom sportskom takmičenju učestvovat će ekipe – predstavnici iz Slovenije, Hrvatske, Srbije, Makedonije, Crne Gore i domaćina Bosne i



Hercegovine, koju će predstavljati ekipe – takmičari iz oba bosansko-hercegovačka entiteta. Federaciju

Bosne i Hercegovine predstavljat će ekipe šesnaest udruženja – članica Saveza paraplegičara i



Atletski stadion "Kamberovića polje", Zenica

oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine. Očekuje se učešće preko 130 takmičara – sportista s invaliditetom najtežeg tjelesnog oblika.

Međunarodno otvoreno prvenstvo – 16. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize održat će se od 13. do 15. juna ove godine u Zenici.

Takmičenje se održava u atletici i šahu, pojedinačno i ekipno, u muškoj i ženskoj konkurenciji.

Atletske discipline (trke u kolicima 100, 200 i 400 m i bacačke discipline – kugla, disk, koplje i čunj) održati će se na Atletskom stadionu "Kamberovića polje" dok će se šahovsko takmičenje održati

u hotelu "Zenica", gdje će svi učesnici i gosti biti i smješteni.

Zvanično otvaranje sportskih igara i početak takmičenja predviđeno je u petak, 14. juna, s početkom u 9 sati na Atletskom stadionu "Kamberovića polje" u Zenici.

Sportske igre u takmičarskom dijelu bit će održane prema međunarodnim pravilima takmičenja osoba s invaliditetom, sa svim neophodnim pratećim stručnim i pomoćnim osobljem. Zvanični ljekar – "klasifikator" odredit će kategorije takmičara, a suđenje će obaviti profesionalne međunarodno verifcirane sudije.

Igre će za sve vrijeme trajanja biti pod vodstvom i kontrolom

Glavnog rukovodioca sportskih igara, Tehničkog rukovodioca, Takmičarske komisije, Komisije za žalbe i predstavnika Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine kao glavnog organizatora i domaćina igara.

Nakon završetka Međunarodnog otvorenog prvenstva – 16. sportskih igara paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine predviđeno je proglašenje rezultata i dodjela nagrada najboljim takmičarima i ekipama na završnoj večeri u hotelu "Zenica", s uobičajenim druženjem svih učesnika i gostiju Sportskih igara uz večeru i prigodnu muziku.

Informativno glasilo Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine
ulica Zmaja od Bosne 78 - 71000 Sarajevo
e-mail: savez@paraplegicari.org - www.paraplegicari.org

Međunarodno otvoreno prvenstvo
16. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize



U organizaciji Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine u Zenici će se od 13. do 15. juna 2019. godine održati tradicionalno Međunarodno otvoreno prvenstvo – 16. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize, a pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i sporta Federacije Bosne i Hercegovine.

*Glasilo je realizovano kao projekat finansiran od strane "Lutrija BiH"
posredstvom Ministarstva rada i socijalne politike Federacije Bosne i Hercegovine*

Časopis je besplatan

ISSN: 2303 - 5870

